

IDRIJSKI RAZGLEDI

1960

3

V.

IDRIJSKI RAZGLEDI

V. LETO

30. SEPTEMBRA 1960

ŠT. 3

PLANINSKI DOM RUDARJEV NA VOJSKEM

Izdaja Mestni muzej v Idriji — Uredniški odbor: Lado Božič, inž. Ivan Gantar, Slavica Božič, Anton Rems, Anica Munda, Lojze Jurjevič, Bojan Križaj — Odgovorni urednik Srečko Logar — Izhaja vsake tri mesece — Celoletna naročnina 200 din, za inozemstvo 300 din — Naslov: »Idrijski razgledi«, Idrija, poštni predal 11, telefon: Idrija 35, tekoči račun pri Komunalni banki Idrija št 608-702/2-108, telegrami: Idrija muzej — Tiska tiskarna Časopisno založniškega podjetja »Primorski tisk« Koper

Razvoj našega šolstva

Svet za šolstvo dela v sedanjem sestavu od 20. februarja 1959, ko se je sestel na prvo sejo, in je imel do sedaj 16 sej. Vse seje so bile sklepčne, v pretežni meri z večinsko udeležbo, le en tovariš se sej skorajda ni udeleževal. Seje so bile živahne po diskusiji, kar prav tako odraža zavestno odgovornost v Svet izvoljenih članov. Največkrat so bila v dnevnih redih sej personalna vprašanja (osemkrat), pogosto organizacija, struktura in mreža šolstva v občini (petkrat), tudi učno-vzgojna vprašanja, problemi posamezne vrste šol, čipkarske, glasbene, osemletke, dijaškega doma, EGS (šestkrat), proračun in investicijska dela (petkrat), družbeno upravljanje v šolstvu (štirikrat). Da so prav personalna vprašanja najčešče prihajala v razpravo kot posebna točka dnevnega reda, je razumljivo, komur je znana struktura naših šol in njihova geografska lega.

Najprej naj osvežimo spomin na to, katera in koliko šol imamo v občini in kakšna je njihova organizacijska sestava pa koliko otrok vključujejo.

V občini je skupno 33 osnovnih šol, od teh le 5 z razrednim poukom, ena pomožna šola, ostalih 27 je niže organiziranih osemletnih osnovnih šol, največ z enim učiteljem (18), z dvema (6), trooddelčne osemletne osnovne šole pa so tri. Poleg osnovnih šol sta v občini še dve glasbeni šoli, dve čipkarski šoli, dva otroška vrtca, dva dijaška domova, dve vajenski šoli, elektrogospodarska šola in gimnazija. Skupno imamo v občini torej 45 šol in vzgojnih ustanov.

V osnovnih šolah — tu se ustavimo najprej, ker tvorijo večino in vežejo vse naše za šolo obvezne otroke — se šola skupno 2665 otrok v letošnjem letu, v šolskem letu 1958/59 pa 2398. Večina za šolo obveznih otrok se šola na petih šolah s polno organiziranim poukom (I. in II. osnovna šola v Idriji, Cerkljanski vrh, Spodnja Idrija), to je 1630 učencev ali 64 % vseh za šolo obveznih otrok v občini. To pomeni, da se še 935 učencev ali 36 % otrok šola pod slabšimi pogoji, to je v niže organiziranih šolah. Odstotek teh iz leta v leto pada: v šolskem letu 1957/58 je bilo vseh otrok, ki se šolajo v neugodnih pogojih, še 45 %, v šolskem letu 1958/59, to je lani, 40 %, letos, v šolskem letu 1959/60, pa 36 %. Ta odstotek pada na eni strani zaradi odseljevanja iz gorskih vasi, na drugi strani pa tudi zaradi sprememb v šolski mreži. Z dovozi v večje šole (letos prevažamo skupno 88 učencev) iz bližnjih vasi, gre za učence višjih razredov, se je ponekod dalo

izboljšati pogoje za šolanje. V občini imamo 27 osnovnih šol z nepopolnim poukom:

na 18 enooddelčnih še šola 428 otrok ali 17 %;

na 6 dvooddelčnih se šola 278 otrok ali 11 %;

na 3 trooddelčnih se šola 224 otrok ali 8 %.

Dve tretjini niže organiziranih šol je torej enooddelčnih in med temi največ (12) tistih najtežnjega tipa, ko en učitelj uči vseh osem razredov v trojni, četverni kombinaciji. Kljub temu, da je na teh šolah le majhno število otrok — letos skupno 277 = 11 % — po šolah največ 37 v Orehku, 31 v Dolah, najmanj v Cerkljanskem vrhu (14), na Reki (14) — je vendarle izobrazbeni nivo zelo nizek in ti otroci učno nimajo kdo ve kake perspektive. Vzroki so razumljivi iz strukture šol. Svet je na eni izmed zadnjih sej razpravljaval o perspektivnem razvoju tudi teh šol in po podatkih ugotovil, da se za bodočih pet let položaj bistveno ne bo spremenil. Številčna slika teh šol z enim učiteljem na naših najbolj oddaljenih krajih ima celo težnje majhnega porasta, če verjamemo številkam in jih gledamo v skupnem številu (od 428 učencev v letu 1959/60 bo porastlo na 453 učencev v letu 1964/65). Le v štirih enooddelčnih, sodeč po zbranih številkah rojstev, vpis pada: tako v Cerkljanskem vrhu na 6 otrok, v letu 1964/65, Gornja Kanomlja na 16, Masore 12, Reka 11, Vrsnik 14. Pozneje bomo videli, da so prav te šole vedno znova brez učiteljev in da so tudi materialni pogoji v njih težji. Število pa najbolj narašča v Čekovniku (22 na 42), v Orehku (37 na 45), v Kanjem dolu (19 na 30), tudi v Doleh (31 na 43) in v Ravnah (25 na 32), malo celo tudi na Krnicah (19 na 24). Še bolj pa se manjša število vpisanih na dvooddelčnih, kjer skupno število učencev pade od 278 učencev letos na 239 učencev čez pet let. Najvidnejši padec je nakazan v Otaležu (58 na 43), v Godoviču (49 na 37), tudi v Šebreljah (48 na 39). Le Srednja Kanomlja kaže težnjo porasta. Drugače je spet s trooddelčnimi šolami, ki jih imamo v Novakih, v Ledinah in na Vojskem. Največji porast izkazujejo Novaki; tu raste število otrok od letošnjih 64 do 107, 112, kar bo zahtevalo spremembo v strukturi te šole. O tem še pozneje. Ledine v številkah vpisa ne kažejo sprememb, drugače pa je s šolo na Vojskem, kjer je nakazan še vsa leta rahel porast, kar govori še vedno za trooddelčno šolo, čeprav zanjo nimamo pripravljenih materialnih pogojev (učilnica, stanovanje za učitelja). Na popolnih osemletkah vpis

raste, vendar najmočnejše v Črnem vrhu (za 75 učencev: od 182 letos na 255 v letu 1964/65), v Spodnji Idriji (za 38: od 158 na 196 — tu je treba upoštevati še vpliv, ki ga bo imela nova lesna industrija v Spodnji Idriji), tendenco rahlega padanja vpisa pa kaže Cerkljevo (za 37: od 359 do 332, vendar je tudi treba upoštevati spremembe, ki jih bo povzročala razširitev podjetja »ETA«). Porast števila učencev na popolnih osnovnih šolah v naših večjih krajih je povezan tudi z dotokom iz krajev, kjer število učencev pada pod 12, 15 učencev in postane šolanje predrago, zlasti predrago, če upoštevamo nizko raven znanja, ki jo enooddelčnice morejo dajati.

Glede na številčni porast učencev na nekaterih šolah stojimo pred dvema vprašanjem, ki jih bo treba letos ali drugo leto zadovoljivo rešiti:

1. na teh šolah razširiti materialne pogoje (ureditev nove učilnice in priprave učiteljevega stanovanja);

2. nov učni kader.

O obeh teh vprašanjih bo v nadaljnjem še govora.

Materialne osnove na šolah: Če vzamemo za osnovo ocenjevanja, kakšne so naše osnovne šole v materialnem pogledu, ugotovitve okrajne sanitarne inšpekcije iz lanskega leta, je stanje tako:

Od 33 šol ima 19 šol lastna poslopja, ki so ocenjena:

Za prav dobra štiri: Cerkljevo, Idrija I in II pa Orehek.

Kot ustrezajoča štiri: Novaki, Spodnja Idrija, Srednja Kanomlja, Zavratac.

Kot primerni dve: Čekovnik, Godovič.

Kot neprimerna zaradi sanitarij deset: Črni vrh, Gore, Gornja Kanomlja, Krnice, Ledine, Otalež, Podlanišče, Šebrelje, Vrsnik, Zadlog.

Kot sploh neprimernih pa je dvanajst šol, vse v privatnih stavbah: Bukovo, Cerkljanski vrh, Dole, Gorje, Jagrše, Kanji dol, Masore, Oblakov vrh, Ravne, Reka, Zakojca, pa tudi Vojsko.

Zaradi naravne in tudi zaradi umetne osvetljenosti je posebno neprimernih šol kar 23: med temi zlasti vse šole v privatnih stavbah oziroma v za šolo prirejenih prostorih, pa tudi Novaki, Otalež in Vojsko. Brez vode je osem šol: Bukovo, Dole, Gornja Kanomlja, Gorje, Jagrše, Reka, Zadlog, Zakojca in so zato te šole neprimerne tudi zaradi sanitarij.

V lanskem letu in v letošnjem letu smo oziroma bomo opravili v glavnem vsa popravila na vodovodih in sanitarijih in tako na 17 šolah odpravili neprimerne pogoje. Težje je vprašanje s sploh neprimernimi šolskimi prostori, ki so v večini v kmečkih hišah, katerih ozkih, temnih, premalo zračnih sob

ni mogoče z nobenimi sredstvi preurediti v primerne učilnice. Med temi šolami kažejo težnje narasta števila učencev le šole v Dolah, Kanjem dolu, v Ravnah; ne pada število učencev na Bukovem, v Jagrščah, na Oblakovem vrhu, v Zakojci, medtem ko v Cerkljanskem vrhu, v Gorjah, na Mosorah, na Reki iz leta v leto pada. Tudi ta vprašanja je svet že reševal in postopno se pogoji izboljšujejo na vseh šolah, zlasti pa seveda tam, kjer je perspektiva obstoja daljša.

O tem govorijo tudi investicijska sredstva, ki jih je občinski ljudski odbor vložil v šolstvo tudi v teh dveh letih:

Leta 1959:

Iz stanovanjskega fonda	25,913.000
Iz proračuna	3,600.000
Skupno v letu 1959	29,513.000

Leta 1960:

Iz stanovanjskega fonda	11,000.000
Iz proračuna	2,600.000
Skupno v letu 1960	13,600.000

Trenutno so pred nami odprta naslednja večja vprašanja z gledišča materialne osnove, ki jim je treba dajati prednost bodisi zaradi posebno slabega stanja ali zaradi prespektivnega porasta učencev.

Polne osemletne osnovne šole, ki vključujejo 64 % vseh za šolo obveznih otrok, imajo razumljivo prednost. Večje adaptacije na obeh šolah v Idriji bodo v letošnjem letu za nami, zato pa stopata v ospredje šoli v Spodnji Idriji in Črnem vrhu. V Spodnji Idriji bo letos dokončana petstanovanjska stavba za učiteljstvo, v Črnem vrhu pa smo lani adaptirali dvoje novih stanovanj zanje. Tako stoji pred nami preureditev šolske stavbe v Spodnji Idriji za potrebe osemletne osnovne šole in problem novogradnje v Črnem vrhu.

Z nakazanim porastom učencev v Novakih se odpira v bodočih dveh letih vprašanje zadostnih kapacitet v tej šoli. Šolska stavba je bila tu zidana za dvorazredno in je že v dosedanjih pogojih trooddelčne šole utesnjena, nikakor pa ne bo prenesla oddelkov s štirimi učitelji. Svet je o tem že razpravljal in predvidel dve možnosti: Če bomo v Novakih odprli štirioddelčno osemletno osnovno šolo, je treba z dozidavo pridobiti še eno učilnico in dve stanovanji za učitelje, kar je ob šoli in nad gasilnim domom možno. Druga varianta pa je reorganizacija šole v Novakih v dvooddelčno štiriletno osnovno šolo, za kar je šola v nespremenjeni obliki godna, zato pa bo treba zagotoviti višjim razredom (od 5. do 8. razreda) reden dnevni prevoz v Cerkljevo. Z izobraževalnega vidika bi bila druga varianta boljša, ovira pa jo možnost prevoza, vsaj dokler se v večjem obsegu ne

razširi ETA, ki bi svoje delavstvo vozila verjetno tudi iz tega predela. Prva varianta pa bi zahtevala v prihodnjem letu večja investicijska sredstva, kar bo lažje rešiti, kakor pa problem učnega kadra, ki se zaprtih gorskih vasi vedno bolj izogiba.

Med večjimi šolami je še vedno odprto tudi vprašanje šole na Vojskem. Šolska stavba je postala posebno neprimerna zlasti z letošnjim šolskim letom, ko je narastlo število učencev za trooddelnico. Ob začetku šolskega leta smo morali odpreti tri oddelke in namestiti še tretjega učitelja. Število otrok tudi v bodočih petih letih ne teži k padanju, temveč rahlo narašča iz leta v leto. S pomočjo rudnika bodo letos urejene vodovodne naprave, rešiti pa bomo morali na vsak način še vprašanje učilnice in učiteljskih stanovanj. Letos smo v stavbo, ki je bila zgrajena za dve učilnici in dva učitelja, nasilno stisnili še tretjo učilnico in tretjega učitelja. Ker so vsi trije učitelji z družinami, je stvar še težja in zahteva takojšnjo rešitev.

Med manjšimi šolami sta letos na prvem mestu sredi priprav novogradnje v Kanjem dolu in v Zakojci, odpira pa se s pritiskom porasta učencev spet vprašanje šole v Doleh, ki jo je svet že doslej imel v načrtu za novogradnjo. Tu število učencev v naslednjih petih letih narašča do 43, kar zahteva za osemletno šolo dva učitelja, to pa pomeni tudi dve učilnici. Šola v Doleh ima en sam prostor v privatni stavbi nad mlekarno in ga ni mogoče povečati. O rešitvi vprašanja skupno s šolo na Gorah smo že mnogo razpravljali. Upoštevač razdalje na vetrovni, zameotov polni planoti, tu ni druge rešitve razen novogradnje, ki pa glede na kmetijske perspektive tega področja ni negospodarska.

Število učencev se bo v naslednjih petih letih večalo tudi v šolah v Čekovniku in v Orehku. V Orehku glede prostora v dobro zgrajeni novi stavbi ne bo zagate, drugače pa je s šolsko stavbo v Čekovniku, kjer zadošča stavba samo za enooddelnico, tako v pogledu učilnice kakor v pogledu stanovanj za učitelje. Če je številka o porastu realna in če bo šola resnično težila k porastu tudi še v nadaljnjih letih, bomo morali iskati rešitve v dozidavi. Na tej šoli pa je odprto vprašanje električne razsvetljave.

V Ravnah, kjer raste število otrok po statistiki naslednjih petih let, bo z letos izvedeno večjo adaptacijo stavbe zadoščeno potrebam; prav tako pa tudi s popravilom na Jadrščah.

Med šolami, ki jih je sanitarna inšpekcija zaznamovala za sploh neprimerne, je tudi šola na Oblakovem vrhu. Tudi tu je bilo urejeno le toliko, kolikor je možno v kmečki hiši; okna pa ostajajo majhna in slabo raz-

svetljena. V to šolo prihajajo večinoma s tolminske strani in Svet je že sklenil skupno s tolminsko občino preštudirati, kakšne bi bile ugodnejše možnosti.

V ostalih šolah, ki so v poročilu sanitarne inšpekcije označene kot sploh neprimerne, število otrok pada, v Cerkljanskem vrhu najbolj, tako da na novogradnje sploh ni misliti.

V Gorjah smo lani opravili nekatera popravila na vodovodnih napravah, prav tako smo na Masorah prispevali za napeljavo vode in elektrike in na Reki uredili učilnico in okolico, vendar pa te šole še vedno ostajajo neprimerne, ker so v privatnih stavbah.

Ne smemo pa tega razumeti tako, kot da v šolstvo ni vloženih dovolj finančnih sredstev. Že številke investicijskih sredstev, ki so bila vložena v letu 1959 oziroma 1960 v popravila in adaptacije šol, zgovorno pričajo o dobrem odnosu do šolstva v naši občini. Isto nam povedo tudi proračuni šol, če jih primerjamo z nekaterimi drugimi občinami, ki so na približno naši gospodarski ravni. Če primerjamo naše izdatke samo z eno številko republiškega povprečja, nam bo primerjava povedala isto.

V republiškem povprečju so znašali izdatki na enega učenca splošno obveznih šol 19.800 dinarjev v letu 1959, medtem ko je v istem letu občinsko povprečje 25.400 dinarjev na učenca, torej 5600 din višje. Če s tega vidika pogledamo na izdatke za šolstvo znotraj občine, bomo videli, da je izdatek na učenca na 19 šolah višji kot občinsko povprečje, nad republiškim odstotkom pa so vse šole razen štirih. Najdražji je pouk učencev v Cerkljanskem vrhu (45.000 na učenca), v Zadlogu (42.000), v Podlanišču (41.000), v Zavratcu (39.000), na Krnicah (35.000), na Masorah (34.000) itd. Naše šole so po številu učencev v večini zelo majhne, zato je šolanje toliko dražje.

Proračunska sredstva, namenjena za šolstvo, iz leta v leto rastejo: Če označimo proračunske izdatke za šolstvo v letu 1958 s 100, potem so v letu 1959 znašali 126, v letu 1960 pa 135. Seveda gre ta porast na račun personalnih izdatkov, ki pa pomenijo osnovni steber šole. Na račun personalnih izdatkov padajo funkcionalni izdatki, to se pravi, nižajo se izdatki za učila, za knjižnice. Vendar pa tudi to razmerje ni bistveno v nesoglasju z republiškim povprečjem. V istem letu 1959 so bila vsa sredstva za šolstvo (všteta tudi republiška in okrajna) v naslednjem sorazmerju: 82 % za osebne izdatke, 18 % za materialne izdatke (10 % za operativne in 8 % za funkcionalne). V občini pa je bil v letu 1959 ta odnos 86 : 14, v letu 1960 pa 85 : 15. S tem seveda ni rečeno, da je to razmerje dobro, pove pa, da so samo take danes

naše povprečne slovenske gospodarske možnosti.

Oprema: Kakor v pogledu šolskih stavb tako tudi v pogledu opreme učilnic vsako leto napredujemo, čeprav imamo po oceni sanitarne inšpekcije še vedno v 13 šolah neprimerne klopi: Bukovo, Cerkljanski vrh, Čekovnik, Gore, Gornja Kanomlja, Gorje, Jagršče, Krnice, Oblakov vrh, Podlanišče, Otalež, Šebrelje, Ledine. V vseh teh šolah imamo še star vezan tip šolske klopi, ki je iz zdravstvenih razlogov neprimeren. Slabo opremo imamo tudi v Cerknem v nižjih razredih in v Črnem vrhu. V letu 1959 smo v nabavo nove opreme vložili 1.200.000 dinarjev, letošnja nabava 265 mizic pa je veljala tudi 1.400.000 dinarjev. Manjkajo k tem novim mizicam še stoli, pa bomo v celoti rešili problem neprimerne šolske opreme. V tej zvezi bo nastal drugo leto nov strošek 1.400.000 dinarjev.

Iz vsega navedenega vidimo, da je bilo v občini mnogo storjenega za izboljšavo materialnih osnov šolstva, da je bilo oziroma še bo v teh dveh letih skupno investiranih v šolske stavbe in opremo 45.713.000 dinarjev, ne da bi šteli še redna proračunska sredstva, ki jih v te namene imajo šole same.

Kadrovska vprašanja: V naših šolah in domovih imamo skupno 123 učnih moči (niso vštete okrajne ustanove):

- 3 profesorji;
- 16 predmetnih učiteljev;
- 78 učiteljev;
- 7 strokovnih učiteljev;
- 5 vzgojiteljev;
- 4 učitelji praktičnega pouka;
- 10 absolventov srednjih šol, ki poučujejo honorarno.

Med temi je:

- 12 pripravnikov;
- 16 učnih moči brez strokovnih izpitov, od teh 7 z več kot petletno službeno dobo;
- 84 učnih moči s strokovnim izpitom;
- 11 honorarnih moči.

V primeri z letom 1958 se je struktura učnega kadra ugodno spremenila, zlasti v pogledu strokovnih izpitov. V letu 1959 in v I. polovici 1960 je skupno opravilo strokovne izpite 29 učnih moči in vsi z lepim uspehom. Svet je posvečal mnogo skrbi strokovni rasti učnega kadra, ki je v splošnem v nekoliko težjem položaju kot drugje, ker moramo začetnike nameščati tudi v enooddelčnice, kjer nimajo možnosti neposredne pomoči in neposrednega posvetovanja s starejšim kadrom. Prav zaradi tega pa je služba občinskih prosvetnih svetovalcev v preteklih dveh letih popolnoma upravičila svoj obstoj in v pogledu strokovne in pedagoške rasti učiteljstva

kot tudi v pogledu dviga kvalitete naših šol odigrala odločujočo vlogo. Prav v pogledu priprav za strokovne izpite in v pogledu pomoči učiteljstvu je treba poudariti tudi zelo uspešno vlogo občinskega referenta za šolstvo — učitelja. Prav naloge, ki se tičejo strokovnega usposabljanja kadra in kvalitetnega vsebinskega dviga šol, vidi in razume in pravilno rešuje le strokovni človek, ki ga ne more nadomestiti še tako vesten in natančen administrator. To je druga ugodna sprememba, ki je v kadrovske politiki imela svoj pozitiven vpliv. Tretja oblika naporov za strokovno usposabljanje učnega kadra so strokovna predavanja (6), posvetovanja (4), redne hospitacije. Odkar smo bili ukinili hospitacijsko šolo, ki kljub kvalitetno dobro pripravljenim nastopom učiteljstvu ni dajala odgovorov, zdi se tudi, da ni odpirala strokovno pedagoških vprašanj, smo se usmerili v svobodne hospitacije. Vsaka izmed centralnih osnovnih šol je postala mentor določenemu šolskemu okolju in učiteljstvo okoliških šol je vedelo, kje lahko dobi kadarkoli na različna vprašanja odgovor bodisi v obliki nasveta ali pa tudi v obliki hospitacije v razredu. Živahno se ta medsebojna srečanja še niso razvila, verjetno tudi zato, ker so osebni stiki in poznanstva manjši (tu bo mogel pozitivno vlogo odigrati edino le sindikat!) in zato so bili kontakti le preveč uradni. Mnogo bolj so uspele hospitacije na nižje organiziranih šolah, ki pa ne morejo biti pogostejše zaradi pouka samega. Lani smo organizirali tako hospitacijo v Gornji Kanomlji, letos v Godoviču in v Zavrčju. Ta srečanja nam zelo ovira naš težak teren in dolge zime. Zato pa smo letos, po uspehih prvega polletja sklepajoč, najbolje uspeli s pedagoškimi komisijami pri Svetu. Obe pedagoški komisiji — tista za probleme nižje organiziranih šol kot tudi ona za problematiko popolnih osnovnih šol — sta opravili zelo mnogo dela in vnesli v šole, med učitelje interes za študijski način dela. V letošnjem letu sta obe komisiji posvetili svoje delo predvsem prav vprašanjem, ki jih odpira šolska reforma (nove metode dela v razredu, skupinski pouk, zadruge) in tudi šibkim točkam pouka v naših šolah, ki so često metodičnega, včasih pa tudi snovno strokovnega značaja. Obe komisiji sta dali svetu celo vrsto pobud, bodisi za organizacijo tečajev, hospitacij, posvetovanj ali pa za opremo z učili, ponazorili in pomagali, ki so zlasti za skupinsko delo nujno potrebna. Tako je za začetek novega šolskega leta pripravljen tečaj za tehnični pouk, tako je v pripravi priročnik za učitelje, ki bo vseboval podatke in razprave z zgodovinskih, geografskih in drugih področij življenja v občini (priročnik za spoznavanje prirode in družbe za III. razred osnovne šole), tako je v pri-

pravi Pionirsko branje za III. razred, ki bo učencem nudilo berilo s problematiko iz domače občine, tako je v pripravi zbirka računskih nalog za vse razrede. Poizkusi novih metod dela, ki sta jih pedagoški komisiji spremljali in sproti analizirali, so dali začetne izkušnje, ki se bodo v prihodnjem šolskem letu lahko tudi posplošile. O tem bo poročilo še govorilo na drugem mestu. Tudi seminarje, ki jih je organiziral bodisi okraj ali republika, smo izkoristili in v preteklih dveh letih je bilo v strokovnih seminarjih za posamezne predmete skupaj 24 učiteljev.

Po strokovnih ocenah iz letošnjega leta je odličnih 54 učnih moči, dobrih 53 učnih moči, zadovoljujočih 8 učnih moči, trije uslužbenci otroškega vrtca v Idriji niso bili še ocenjeni.

Materialni pogoji učiteljstva pa so v skladu s težavnostjo terena in v skladu z razvirstjo vasi. Najtežji pogoji so prav gotovo na Masorah, Krnicah, Kanjem dolu in Cerkljanskem vrhu, kjer ni niti strnjene vasi in prav v teh šolah smo vedno znova in znova pred vprašanjem učitelja. V razpravi o težkih mestih se je Svet prav iz teh razlogov odločil predlagati občinskemu ljudskemu odboru še poseben dodatek za izredno težke delovne pogoje na teh štirih šolah. Res, da je v teh šolah najmanjše število otrok, vendar pa jih je le toliko, da učencev danes še ni mogoče vključiti v dijaške domove. Po oceni sanitarne inšpekcije je od 51 samskih stanovanj deset neprimernih: dve v šolah (Krnice, Gornja Kanomlja), osem v privatnih stavbah v podnajemu (vse v vaseh). Od 82 družinskih stanovanj pa je 18 neprimernih: pet v šolah (ena v Dijaškem domu v Idriji, Podlanišče, tri v šoli na Vojskem), osem v najemu (tri v Cerknem, tri v Idriji, Kanji dol, Spodnja Idrija), pet pri starših zaradi utesnjenosti. Nemogoče je stanje na Vojskem, kjer so tri družine z devetimi člani v enem stanovanju.

Tudi v stanovanjskem pogledu je bilo vsa leta mnogo skrbi, da se je stanje zlasti v centrih zelo izboljšalo, skoro uredilo. Tako smo v zadnjih letih v Cerknem pridobili šest novih družinskih in eno samsko stanovanje, sedanja potreba pa odpira še štiri nova stanovanja za učiteljstvo v Cerknem. V Spodnji Idriji smo letos v novem bloku pridobili pet stanovanj, tako da bodo potrebe trenutno zadostene. V Črnem vrhu smo pridobili tri družinska stanovanja, ki so tudi trenutno zadostila potrebam. V Idriji smo v zadnjih letih nastanili v glavnem v nova stanovanja ves učni kader, čeprav se je letos ponovno odprla potreba po 6 stanovanjih. Teže pa je ta vprašanja reševati na vaseh, kjer v šoli ni stanovanja in jih tudi struktura kmečkih hiš ne premore. Morali pa bomo tudi temu vprašanju posvetiti več pozornosti in več sred-

stev, če bomo hoteli s to stimulacijo zadržati učni kader, ki vsako leto bolj sili na dostopnejša mesta, kjer pa imajo enake dodatke za težka mesta.

Če se sedaj konkretno ustavimo ob stanju, kakor se nam odpira v kadrovskem pogledu za novo šolsko leto, moramo ugotoviti: da je ob prvem razpisu prosilo iz občine 9 učiteljev (vsi iz vaških šol), da je šest učiteljev, tudi iz vasi, zaprosilo za razpisana mesta v naših centrih in če jim pridružimo še honorarno zasedena mesta, imamo za novo šolsko leto 16 nezasedenih učiteljskih mest, od teh 13 v enooddelčnicah. Na naša mesta, razpisana v I. razpisu, se je javilo 11 učiteljev, a le ena na vaško šolo. Tudi ob drugem razpisu ne moremo pričakovati boljšega. Ker nam bodo v letošnjem letu končali učiteljišče le 4 štipendisti, perspektiva ni rožnata. Svet je že razpravljal, na kakšen način bi z določenimi organizacijskimi spremembami olajšali položaj, vendar do konkretnih sklepov še ni mogel priti, ker je treba predvidene možnosti na terenu še preštudirati. Najteže je to, da so izpraznjena mesta v večini na šolah z enim učiteljem, kar pomeni toliko kot zaprta šola in otroci brez pouka. Izpraznjena mesta so: Bukovo (23 učencev), Cerkljanski vrh (18), Dole (34), Gorje (18), Gornja Kanomlja (22), Jagršče (27), Kanji dol (23), Krnice (20), Masora (13), Podlanišče (24), Ravne (26), Zakojca (26), Zadlog (34); po eno mesto v Otaležu, na Ledinah in na Vojskem.

Pojav, da se v zadnjih letih izpraznjujejo težja mesta, zlasti niže organizirane šole, ni samo naš občinski pojav, tudi ne samo pojav v goriškem okraju, temveč je to splošen pojav. Pomanjkanje učiteljstva je še vedno zelo veliko, tudi v centrih in tako imenovanih boljših mestih, zato se slabša praznijo. Tega problema tudi ne bo rešilo štipendiranje, ker se po odsluženem štipendijskem roku mesta nezadržno praznijo ne le iz manjših v večje šole iste občine, temveč tudi izven občine. Pri nas imamo zelo malo možnosti za vodenje stimulatívne kadrovske politike, ker imamo razen petih popolnih šol oz. osmih šol v dolinah, ki bi lahko bile nagrada za nekajletno službovanje v gričih, same težje šole, med katerimi ni bistvene razlike, čeprav smo jih v predlogu za dodatke za težka mesta razvrstili v pet skupin. Nekoliko lahko večamo privlačnost samo s posebnimi dodatki in z izboljšanjem materialnega stanja na teh šolah, nekoliko lahko lajšamo položaj s štipendiranjem, predvsem s štipendiranjem domačega kadra. Sedaj štipendiramo skupno 27 dijakov na učiteljiščih in pet študentov na strokovnih in višjih šolah. Letno znašajo štipendije po sedanjem stanju 1.920.000 din za prosvetni kader. Za šolsko leto 1960/61 smo razpisali zaradi nekoliko zvišanega plana

za kadre drugih strok samo dve mesti za učiteljske in štiri mesta za višje šole. Glede na potrebe nadaljnjih let bi iz učiteljskih kadrov, ki jih študiramo, morali priti v štirih letih na zeleno vejo, seveda samo v primeru, da nam sedanji kader ostane. Ker pa s tem ne moremo računati, je tudi zelena veja previsoka. Gotovo se bomo morali počasi sprijazniti z mislijo, da bomo majhne šole začasno zapirali in učence vključevali v dijaške domove v dolini, kjer bodo dobili tudi boljšo izobrazbo. To perspektivo nam kaže tako padanje števila učencev kakor tudi pomanjkanje učnega kadra, narekuje pa nam jo tudi kvaliteta znanja učencev, ki ostajajo glede na naš hiter razvoj vedno le manj vredni ob nizkem znanju, ki jim ga naše eno in dvoodelčnice morejo nuditi.

Vedno bolj pa postaja pereč tudi problem strokovnega kadra za višje razrede osnovnih šol, zlasti občutno je pomanjkanje predmetnih učiteljev za matematiko, fiziko, angleščino na vseh naših popolnih osnovnih šolah. Ta kader šele zadnja leta štipendiramo, čeprav ne v zadostni meri, od zunaj pa ta kader v naše pogoje ne prosi. Pospešiti bo treba štipendiranje domačega kadra.

Oprema z učili: Z vsakim letom napreduje. Sredstva, namenjena za učila in knjižnice, znašajo skupno v šolskih proračunih 876.260 din v letu 1959 in 1.342.700 dinarjev v letu 1960, skupno torej 2.218.000 dinarjev. K njim moramo prišteti še sredstva, s katerimi za nabavo učil razpolaga Svet, to je v 1959. letu 1.500.000, v 1960. letu pa 700.000 dinarjev. Skupno je bilo torej v letih 1959 in 1960 vloženih za opremo šol z učili 2.200.000 dinarjev. Zato pa lahko rečemo, da so vse šole opremljene z osnovnimi učili, ki jih potrebujejo za dober uk, poleg tega imajo vse šole radijske sprejemnike, razen dveh diaprojektorjev z diafilmi, osnovne geografske karte, nekatere tudi reliefe, večina tudi flanelografe in peskovnike, zlasti pa ponazorila v spoznavanju prirode in družbe, torej učila, ki omogočajo reformirani pouk.

Problematika ostalih šol je v splošnih pogojih enaka opisani osnovnošolski. Opozorili bomo samo na nerešena vprašanja, ki šole ovirajo.

Glasbena šola si je v letošnjem letu uredila prostore in je prvič vsa združena pod isto streho, kar gotovo ugodneje vpliva na njeno delo in uspehe. Težji pa je njen kadrovski položaj. Šola, z oddelki v Idriji in v Cerknem, deluje v petih oddelkih ob pomanjkanju učnih moči zlasti za violino, godala, pihala in trobila. Ker si pomagajo s honorarnimi močmi, kakor jih je izšolala godba na pihala, zadnji trije oddelki uspevajo,

saj učenci glasbene šole redno pomlajujejo vrste rudniške godbe, deset učencev teh oddelkov pa nadaljuje šolanje na srednji glasbeni šoli. Le violinski pouk je kljub vsakoletnim razpisom nezaseden. V letošnjem letu je šola organizirala tudi harmonikarski in tamburaški zbor, kar sicer ne spada v ožji program glasbene šole, pa je z ljudsko-prosvetnega vidika in tudi z vidika glasbene vzgoje pohvalna naloga. Kvalificiran kader ima šola le za klavir, tu pa ovira uspehe dejstvo, da učenci nimajo instrumentov doma in zato ne morejo bolj napredovati. Med pomanjkljivostmi, ki šolo ovirajo, so tudi izrabljeni instrumenti. 35 % vseh instrumentov je rabnih le še za začetnike. Za nakup instrumentov so visoki stroški, katerih proračun nikdar ne dovoljuje. Svet je že razpravljal o možnostih, da bi šolnina — ki bi morala biti tudi primerno zvišana — ostala dohodek šole. Šola bi bila tako bolj zainteresirana za ta dohodek in postopno bi si z njim mogla renovirati glasbila.

Čipkarska šola ima letos 238 učenek v Idriji in 77 v Cerknem. Šola teče pravzaprav le kot tečaj ročnega dela dvakrat oziroma enkrat tedensko. Otroci neredno obiskujejo pouk, ki je izveden po zastarelem načrtu, vendar je povprečen učni uspeh prav dober. Šola ima dovolj učnega kadra in tudi kvalificiranega, zato bi mogla organizirati diskusijo o notranji organizaciji in namenu šole in o pomladitvi programa. Svet je o teh problemih na seji skupno z upraviteljico že razpravljal in šoli te naloge naložil, vendar se tudi zaradi povezanosti vprašanja z gospodarsko perspektivo v čipkarstvu niso dokopali do rešitve.

Otroški vrtci in predšolska vzgoja. Dva vrtca imamo: enega slabega v Idriji, drugega dobrega v Cerknem. Po sodbi okrajnega inšpektorata je naš idrijski vrtec že vsa leta najslabši v okraju. Njegovi materialni pogoji so tako minimalni, da niti ureditev personalnih vprašanj ne more dvigniti kvalitete ustanove. Predvsem je jasno, da so otroci v taki vezanosti nesproščeni, ne samo zaradi pretesnih prostorov, temveč tudi zaradi vključenosti v okolje gimnazije, ki zahteva z odraslimi študenti čisto drugačen hišni in dnevni red, kot ga je sposoben tri do šestleten otrok. Predolgo se vlečejo priprave za novi otroški vrtec, že dolga leta izdelujejo načrte, vprašanje pa se še ni zganilo z mrtve točke. Svet prosi zasedanje, da sprejme sklep o pospešenem delu na tem področju, da bo vsaj s prihodnjo jesenjo že stala nova stavba, v katero se bo zbralo lahko tudi več otrok, kot jih zmore vrtec danes. Vprašanje otroškega vrtca pa ni le vprašanje vrtca samega, v urejenosti te predšolske

ustanove leži tudi ključ za ureditev vseh ostalih problemov predšolske vzgoje: vzgoja pomožnega kadra za nadzorstvo otroških igrišč, domačih koticov in dnevnih zavetišč za celo vrsto otrok, ki se zgubljajo po cestah v nevarnosti ne toliko za fizično zdravje kot za moralno.

Oddelki za izobraževanje odraslih so delali v letošnjem šolskem letu v vseh treh naših večjih centrih: V Idriji sta delala dva oddelka, višji in nižji, v katera se je vpisalo skupno 35 kandidatov, pretežno uslužbencev, a zaključilo z izpiti 22. Večina kandidatov, ki so odpadli med letom, je bila iz podjetij, kjer niso bili dovolj zainteresirani za uspehe svojih delavcev in so zato le-ti že ob prvih težavah odpadali. Najresnejši slušatelji so bili miličniki, ki so za večje znanje osebno in službeno zainteresirani. V Črnem vrhu se je letos nadaljeval le drugi tečaj, ki ga je redno obiskovalo 13 slušateljev. Tu je bilo več težav v odnosih med učitelji in kandidati. Pouk odraslih zahteva popolnoma drugačne metode dela, za kar niso sposobni vsi učitelji. Težava je, da v pomanjkanju učnega kadra tudi na rednih šolah nimamo večje kadrovske izbire. V Cerknem se je v prvi tečaj vpisalo 21 slušateljev. Med letom je odpadlo 8 slušateljev zaradi preselitve ali zaradi premajhne vztrajnosti in ob koncu leta je 12 kandidatov uspešno zaključilo šolo. Med temi je 5 delavcev, 1 kmet in 6 uslužbencev. Tečajniki so bili zelo zainteresirani in disciplinirani, tako da je bil lahko program v celoti in solidno predelan.

Prvo leto izkušenj šole za odrasle je za nami. Uspeh je v splošnem dober. V novem šolskem letu bomo začeli s poukom že v septembru, ker je bila letos očitna ovira tudi tesen čas zaradi poznega začetka. Tovariši, ki so delali na tem področju, izražajo strah, da v Idriji ne bo vpisa, zato bodo potrebna tudi posvetovanja v kolektivih in med kolektivi, ki bodo v lastnem skupnem interesu začeli več delati za zbujanje žele po znanju, pa tudi delo političnih organizacij bo potrebno. Za novo šolsko leto bo prav razmisliti tudi o oddelku za odrasle ob gimnaziji, kjer naj bi morda ekonomski program usposabljal tako manjkajoči srednji kader v podjetjih.

Še kratek oris šol druge stopnje: gimnazije, elektrogospodarske in obeh vajenskih šol, ki delujejo na našem področju, čeprav kot okrajne ustanove. Obe vajenski šoli imata največje težave prav v tem, da nimata svojih lastnih prostorov in da sta kot gosta bolj ali manj utesnjeni. To velja zlasti za vajensko šolo lesne stroke v Idriji. Vajenske šole so tudi v republiškem merilu še ne docela razčiščen problem, zato šoli iz leta v leto ugibata o svoji nadaljnji eksistenci, kar

tudi ovira uspešno delo. Tretje, kar pomenja težave, pa je gotovo zastarel sistem študija, ki obremenjuje vse vajenske šole, in pa pomanjkanje učnega kadra. Obe šoli pa se z vneto upornostjo borita proti oviram in dosega prav dobre uspehe.

Elektrogospodarska šola ima v pogledu šolskih stavb in delavnic ustrezajoče pogoje in se zelo uspešno razvija. Ker ima šola tudi vso razumevajočo podporo s strani elektrogospodarskega zaledja, jo utesnjujejo le ozke razmere majhnega kraja, zaradi katerih zelo težko dobiva potreben kvalificiran učni kader. Prav to je tudi razlog, zaradi katerega se odvijajo priprave za preselitev šole v Novo Gorico.

Gimnazija je v okviru štiriletne šole le majhen zavod s 120 dijakmi. Zaradi izdatne materialne pomoči s strani pokrovitelja rudnika je šoli uspelo ugodno razviti materialne osnove pouka, to je nekoliko izpopolniti zbirke učil v smer zahtev reformirane šole, zato pa tudi kvalitetno dvigniti svojo raven. Letošnja matura, ki je med 22 kandidati dala 8 odličnjakov z zrelo obdelanimi domačimi nalogami in tudi z zrelim zagovorom pred komisijo, je dokaz kvalitetnega dela. Vedno bolj pa se odpira vprašanje, ali je gimnazija tista šola, ki jo ožja okolica najbolj potrebuje, zlasti pa: ali je edina srednja šola, ki je v industrijskem mestu z novo odpirajočimi se podjetji potrebna, res prav gimnazija. Letošnji majhen vpis v prvi razred — 22 dijakov iz idrijske občine, pritek iz zgornjega Posočja je letos izostal — je sicer odraz sušnih prvih povojnih let, vendar govori veliko povpraševanje po maturantih s strani podjetij o potrebi srednje kvalificiranega kadra z ekonomsko in administrativno izobrazbo. Vsaj to varianto bi morala gimnazija že z prihodnjim šolskim letom v prvem razredu zagotoviti.

Družbeno upravljanje v šolstvu. Šolski odbori so v svoji praksi v preteklih letih napravili dokaj viden razvoj. Uveljavili so se kot organ družbenega upravljanja, postali faktor, s katerim ne računa samo šola, kjer je upravitelj iniciativno delal na tem, da bi družbeni organ v svoji šoli uveljavil, temveč je postal sestavni del šole na vseh ustanovah. Na vprašanje o uveljavitvi šolskih odborov in o vsebini njihovega dela je najbolje govoriti ločeno za šolske odbore pri nižje organiziranih šolah, ločeno za šolske odbore pri popolnih osnovnih šolah in ločeno za šolske odbore pri šolah druge stopnje. Pri nižje organiziranih šolah so šolski odbori v splošnem bolj organsko povezani s šolo. Od začetne faze, ko so učitelji začutili šolske odbore kot neprijetno kontrolo svojega dela in so jih največkrat odklonilno

pripuščali k problemom šole, do danes, ko so šole tudi zaradi obstoja šolskih odborov mnogo bolj urejene ne samo v materialnem smislu, temveč tudi da je pouk reden, da učitelji ne izostajajo več samovoljno od pouka, so šolski odbori napravili velik korak naprej. Upoštevati moramo, da imamo marsikje na šolah mlade učitelje, ki nimajo izkušenj, da bi laže bolj podpirali šolske odbore. Poleg tega pa moramo tudi upoštevati, da se morajo na teh šolah šolski odbori marsikje tudi še danes prvenstveno ukvarjati z materialnimi vprašanji zaradi pogojev, v katerih so šolske stavbe, oprema, šolski vrtovi. Vprašanja iz socialnega in zdravstvenega skrbstva (mlečne kuhinje, preobremenjevanje z domačim delom) so bila vprašanja, o katerih so razpravljali in ukrepali tudi šolski odbori. Prav tako so razpravljali o prireditvah šolske mladine in marsikje so zaradi položaja šole v vasi razpravljali tudi o kulturnoprosvetnem življenju vasi in sprejemali sklepe v tem pogledu.

V šolskih odborih na popolnih osemletnih osnovnih šolah in na ostalih šolah je bil nivo zelo različen. V strokovnih šolah razen v elektrogospodarski šoli so šolski odbori le malo pomenili, drugače pa je bilo s šolskimi odbori na ostalih šolah. Materialna vprašanja stopajo v ozadje, na prva mesta pa stopajo izobraževalna in vzgojna vprašanja. Najzrelejšo stopnjo so dosegli šolski odbori elektrogospodarske šole, I. osnovne šole v Idriji in gimnazije, kjer so bili šolski odbori v svojem delu večinoma samostojni.

Novi šolski odbori so bili pozno izvoljeni, tako da so s svojim delom začeli šele v drugem polletju letošnjega leta. Da bi se čim hitreje in čim laže vživeli v šole in spoznali problematiko šol, zlasti pa spoznali poglede in zahteve reformnih zakonov, smo v polletnih počitnicah organizirali štiri seminarje za nove odbore: dva v Cerknem in dva v Idriji, ločeno za šolske odbore na nižje organiziranih šolah in ločeno za šolske odbore ostalih šol. Seminarji so ponekod, zlasti velja to za oba seminarja v Idriji, potekali ob 80 % udeležbi in v zelo živahni diskusiji. Glede na uspele seminarje pa tudi glede na pozornejši izbor je bilo pričakovati napredek. V občini je 41 šolskih odborov s 343 člani, od katerih je 37 % žena in 29 % članov ZKS. V šolskih odborih pri nižje organiziranih šolah so člani razumljivo v večini kmetje, medtem ko so pri ostalih šolah člani v večini uslužbenci in le 10 % je delavcev. Zlasti za idrijske šole to stanje ni normalno, čeprav je v vajenski šoli odstotek delavcev v večini. Pri bodočih šolskih odborih bo treba to stanje spremeniti in povečati odstotek delavcev v šolskih odborih idrijskih šol.

Nimamo na razpolago vseh zapisnikov šolskih odborov, da bi lahko točneje opredelili kvaliteto novih šolskih odborov, vendar je na osnovi zapisnikov večine šol možno splošno sodbo, da so šolski odbori večinoma samostojnejši in da je vsebina njihovih razprav v splošnem pestrejša. Že število sestankov, ki so jih povprečno v tem kratkem obdobju šolski odbori imeli (mnogi po 4, 5, celo po 7), govori o večji zainteresiranosti in o večji povezanosti s šolo. Na dnevne rede šolskih odborov so prišli že čisto novi problemi. Kjer je na šoli zadruga, razpravljajo o njenih problemih; kjer je še nimajo, se pogovarjajo o možnostih ustanovitve. Razpravljajo o oddelkih za izobraževanje odraslih, o odnosih nekaterih staršev do otrok, ponovno diskutirajo o novem zakonu o šolstvu in o zakonu o osnovni šoli ... Res pa je, da nekateri šolski odbori le še niso zaživeli in da bo treba tam v začetku šolskega leta tudi več pomoči. Vendar so ti v manjšini, tako da se nam v šolskem letu tudi na tem področju obetajo lepi uspehi. Na popolnih osnovnih šolah in na šolah druge stopnje čaka šolske odbore odgovorna naloga, razviti in uveljaviti šolske in razredne skupnosti učencev v vzgojni faktor na šoli. Daljšo prakso v tem pogledu ima edino mladina na gimnaziji, zelo so napredovali tudi učenci elektrogospodarske šole, med osnovnimi šolami pa se je najsamostojneje uveljavila šolska skupnost učencev v Cerknem. Medsebojna posvetovanja v začetku šolskega leta bodo koristno podprla dobro voljo, ki jo je povsod čutiti.

Reformni uspehi. Ko smo letos zaključili prvo leto v luči novega zakona o šolstvu, je razumljivo, da moramo ugotoviti, ali se čuti in koliko se čuti nov dih tudi v naših šolah.

Novo metode pri pouku samem, v pritegovanju učencev k zbiranju podatkov, k ocenjevanju lastnega dela, k vrednotenju reda in discipline in podobno, so gotovo oblike, ki obetajo biti začetki novega. Vlogo gibala teh notranjih sprememb, ki često zahtevajo hudo prelom z ustaljenimi metodami, sta gotovo najbolje odigrali obe pedagoški komisiji in kolektiv učiteljev petih razredov. Prav s strani učiteljev petih razredov je tudi prišla pobuda za poizkuse s skupinskim poukom, ki so v drugem polletju dali ugodne rezultate v opaženih spremembah na učencih. Večja aktivna prizadetost je razvila pri učencih več prizadevnosti, več samostojnosti, tako v iskanju novega, še neznanega kot tudi v sklepanju. V stalnem tekmovalnem odnosu med skupinami lahko nastopi tudi nevarnost, da se razbije razredna skupnost in nastanejo med skupinami rivalitetni odnosi. Na vsak način zahteva skupinski pouk učiteljevo

izredno razgibanost in spretnost pa fino psihološko pozornost in ne nazadnje razgledanost in temeljito pripravo. Zlasti nekateri učitelji petih razredov so se te odgovorne naloge lotili z zavidljivo študijsko vnemo in s pozornim posluhom, tako da smo prav po njihovi zaslugi doživeli že prve izkušnje.

Novost pomeni gotovo tudi uvedba tehničnega pouka v vse popolne osnovne šole. Tu uspehi niso opazni v toliki meri, ker nimamo za to usposobljenega kadra, vendar pa so bili storjeni prvi koraki vsaj v tem, da je vsaka šola uredila skromno zbirko orodja in da so učenci že razstavili svoje prve izdelke. S to prakso — zaradi katere je bil uveden tehnični pouk v šole — pa ne bomo dalj napredovali, dokler ne bomo imeli kvalificiranega kadra in na vsaki šoli vsaj skromno delavnico. Prav zaradi življenjske povezave teorije s prakso bodo morale šole, bolj šolski odbori, iskati tesnejše stike z gospodarskimi podjetji, ki bi lahko ožili mejo med teorijo in prakso z obiski učencev v njihovih delavnicah in z ogledi strojne izdelave ter tako nadomestili trenutno šibkost na šolah. Zavedati se moramo, da skozi tehnični pouk in skozi šolske zadruge pa skozi različne krožke (strokovne ali pionirske ali katere koli že) ne smemo odpirati otroku poti samo v svet obrti, temveč v svet strojne obdelave, ki je resničnost, v katero učenec raste.

Zelo živahno so se razvili v večini šol (res so le redke izjeme šole, ki tega niso razvile) različne prostovoljne dejavnosti učencev, ki imajo v večini primerov kulturnoprosvetni značaj, čeprav je med njimi tudi najzahtevnejša oblika, to je šolska zadruga. Morda niso podatki povsem točni, vendar so v letošnjem letu v občini ustanovili 15 šolskih zadrug, ki imajo že vse več ali manj izkušenj. Ker so vse zadruge, razen v Zavratcu, Srednji

Kanomlji in na I. osnovni šoli v Idriji, začele z aktivnim delom v drugem polletju, bodo počitnice temeljita preizkušnja, koliko je že zrastle zadržna zavest in koliko je že samostojna odgovornost učencev samih. Na tem, kaj bo nastalo s piščančki in zajčki in nasadi med poletjem in potem, kdo jih bo reševal, bodo šole lahko gradile novo šolsko leto. V večini primerov so šole dobile razumevajočo pomoč od kmetijskih zadrug ali drugih podjetij. V večini so se šolske zadruge usmerile v več dejavnosti, vendar pa povsod prevladuje kmetijska usmerjenost, kar je glede na sedanjo orientacijo okolja razumljivo, manj pa glede na odpiranje novih pogledov naprej. Res pa je ravno zaradi pretežno kmetijskega obeležja naše občine najlaže uspeli in prodreti v to smer, otroku pa je v praksi tudi bolj poznano zadržno upravljanje v kmetijstvu kot pa delavsko samoupravljanje v podjetjih (razen v Idriji seveda in morda v Cerknem). Šolska zadruga v Cerknem je za sedaj edina v šolski delavnici pričela tudi z obrtno proizvodnjo, z izdelavo embalaže. Izdelali so 45 zabojčkov za sadje in popravili 45 kosov ambalaže. Za začetek je to tudi uspeh. Vse povsod pa delajo šolske zadruge na resnično zadržni način, po pravilih in po izdelanem proizvodnem planu ter pod vodstvom zadržnih organov kot vsaka druga zadruga odraslih ljudi. Videti je, da so učencem te oblike dela zanimive, ker delajo dokaj samostojno in vztrajno in so povsod že vidni prvi uspehi.

Na vsak način smo tudi v pogledu reformnih naporov dosegli v večini šol prelomne uspehe in nam bo nadaljevanje dela mnogo lažje. V prihodnje šolsko leto gledamo s silno zaskrbljenostjo zaradi pomanjkanja učnega kadra, a z velikim zaupanjem zaradi vsebinskih perspektiv, ki jih je večina šol odprla.

A. Tomšič in I. Bizjak:

Nekaj misli o nižje organiziranih šolah

Med mnoge dosežke NOB, kjer so si ljudske množice, poleg tega da so osvobodile domovino, prizadevale osvoboditi človeka spon, sodijo tudi nova načela našega šolstva in prosvete. Hkrati s sprejemom načel o enakosti, demokratičnosti, posvetnosti, enotnosti in družbenem upravljanju si je družba naložila veliko nalogo, kako vse to uresničiti. Šolske reforme niso zahtevale samo omenjene pridobitve revolucije, pač pa tudi okostelost našega šolskega sistema in velik napredek znanosti in družbenega življenja. Rezultat teh prizadevanj je Zakon o šolstvu in še posebej Zakon o osnovni šoli.

Kljub splošnemu prizadevanju in hotenju naletimo na objektivne ovire, ki jih bo mogoče premostiti le z največjo vnemo ne samo prosvetnih delavcev pač pa vse naše družbe. V naši občini so te ovire veliko število nižje organiziranih šol, ki v današnjih pogojih nikakor ne morejo doseči istih uspehov kakor osemletke, le-teh pa je na našem področju le pet. Izobrazbene možnosti, ki jih imajo otroci na podeželju, niso enake tistim, ki jih imajo v mestu.

Zaradi geografske lege naselij in njihove oddaljenosti od večjih krajev so pri nas na-

stajale majhne šole, ki so povečini gostovale v privatnih hišah. Italijanska okupacija problema ni rešila, čeprav je zgradila nekaj šolskih poslopij. Ako pogledamo današnje učitelstvo v občini, vidimo mlad naraščaj in zlahka ugotovimo, da Italijani niso vzgajali domačih učiteljev, ker so hoteli imeti mladi rod v svojih rokah. Taka je bila dediščina na področju šolstva in na teh osnovah je bilo treba graditi sodobno šolo.

Po vojni je bilo potrebno zorati ledino. Z adaptacijo vojaških poslopij smo dobili prve zasilne prostore, ki pa ne ustrezajo današnjim higienskim zahtevam. Še slabše pa je, da ponekod gostujemo še vedno v kmečkih hišah. Dediščina je bila tako slaba, da kljub prizadevnosti ObLO in vaščanov (nekaj novih šolskih poslopij, popravilo starih, štipendiranje učiteljev) nismo mogli v petnajstih letih nadoknaditi zamujenega. V večjih krajih gre razvoj nekoliko hitreje, ker je tu večje število otrok in so zato bili dani pogoji za nastanek popolne osemletke. Vprašanje šolskih zgradb bo v bližnji prihodnosti rešeno, še vedno pa ostane nerešeno vprašanje stanovanje učiteljskega. Kjer so se razvile popolne osemletke, je ta problem v glavnem rešen, na področju nižje organiziranih šol pa je slika popolnoma drugačna. In ako bomo hoteli nuditi učiteljem, ki že tako delajo v težkih pogojih, nekaj udobnosti, bomo morali v tem pogledu še marsikaj storiti. Drobni problemov, ki jih bežen pregled ne more zajeti v globino, a so za učitelja in šolo velike važnosti, je še veliko: nekatere vasi še niso elektrificirane, slabo založene trgovine ali pa jih sploh ni, dvakrat do trikrat tedensko dostavljanje pošte, oskrba s hrano po privatnih hišah ali celo samostojno pripravljanje hrane, velika oddaljenost od mesta, pozimi nepreorane poti in ne nazadnje potreba po kulturnem razvedrilu (knjižnica, kino, gledališče).

Pouk na nižje organiziranih šolah je že s predpisanim predmetnikom okrnjen, ker poučujejo vse razrede in vse predmete trije, dva ali v najslabšem primeru en učitelj. Zaradi tega nujno nastanejo pri pouku kombinacije; učitelj ima zelo skopo odmerjen čas za pridobivanje in utrjevanje snovi v posameznem razredu. Kljub skrčenemu predmetniku je ostal okvirni učni načrt isti. Iz tega okvirnega učnega načrta mora učitelj po lastni presoji izbrati važnejša poglavja učne snovi. Skrčen predmetnik in minimalni učni načrt ter delo v težkih pogojih vplivajo na znanje učencev, ki zaradi tega ne more biti tako obsežno kakor na popolnih šolah. Zato je tudi nadaljnje življenje te mladine v glavnem usmerjeno v tovarno in na kmetije. Tistim, ki bi hoteli doseči višjo izobrazbo (nadaljevati šolanje v srednjih

šolah), primanjkuje predvsem znanje tujega jezika in matematike.

Doslej smo pri pouku največkrat uporabljali izmenoma direktno in indirektno delo z razredi. Ob skrbni učiteljevi pripravi in ekonomični izrabi časa dosežemo s tako obliko dela že lepe uspehe. Posebna težava pri takem delu je indirektni pouk. Zanj mora učitelj pripraviti naloge, ki jih učenci samostojno rešujejo; zlasti začetniki še nimajo izurjenega čuta za pravilno tiho zaposlitev učenca, zato se zgodi, da je naloga predolga ali prekratka, pretežka ali prelahka. Najboljši učenci tudi težke naloge rešijo v določenem času, medtem ko imajo slabši z lahkimi dovolj dela. Zato nastane tu vprašanje, kako najbolje zaposliti vse učence.

Samostojno reševanje nalog osamosvoji učenca, mu utrjuje vero v lastne sposobnosti, kar ugodno vpliva na njegov nadaljnji razvoj. Z združitvijo dveh ali treh razredov v en oddelek vzgajamo kolektiv mlajših in starejših učencev. Ako ta kolektiv pravilno vodimo, nam lahko pomagajo starejši učenci z dobrim vzgledom vzgajati mlajše. Z vplivanjem na tako skupino dosežemo tudi, da starejši učenci ne podcenjujejo dela mlajših.

Praksa nekaterih učiteljev je pokazala, da je še boljši način dela skupinski pouk, ker pri njem učenci skupno rešujejo isto nalogo in so ob dobrem vodstvu pravilno zaposleni slabši in boljši učenci. Skupinskemu pouku so na nižje organiziranih šolah vrata na stežaj odprta; zanj bi bilo potrebno še veliko pedagoškega znanja in učnih pripomočkov. Sem spadajo predvsem učne knjige, učila in najrazličnejši testi, ki bi jih uporabljali za samostojno zaposlitev skupine učencev.

Celodnevni in kombinirani pouk zahtevata od učitelja neprestano koncentracijo misli, kar ga duševno in telesno utruja. Tako mora v preostalem času izdelati pismeni načrt dela za naslednji dan. Veliko lažje je delo na popolnih osemletkah, kjer ima vsak učitelj svoj razred, v višjih razredih pa poučujejo posamezne predmete predmetni učitelji z ustrezno strokovno izobrazbo. Tu se lahko v večji meri razvijejo izvenšolske oblike dela, kakor so razni krožki in šolska zadruga. Za delo v kroških na nižje organiziranih šolah učitelju ne preostaja časa, ker je pri ostalem delu dovolj zaposlen.

Najboljša oblika izvenšolskega dela, ki služi kot dopolnilo k vzgoji in izobrazbi, je šolska zadruga. V njej učenci aktivno proizvajajo in se hkrati vzgajajo za bodoče upravitelje. Ta oblika dela se razvija tudi na nižje organiziranih šolah, ker učenci niso vezani pri delu v taki meri na določeno uro in lahko z dobro voljo in pravilno organizacijo opravijo vsa dela, kadar jim dopušča

čas. Vzgojna in organizacijska stran šolske zadruga sloni še vedno na učitelju, delo je pa vendarle lažje, ker lahko dobi od KZ strokovno in materialno pomoč.

Ako bi imel učitelj poleg vsega tega še voljo za delo v raznih krožkih, pa učenci ne bi prišli dvakrat dnevno v šolo, ker živijo v oddaljenih zaselkih in zlasti starejše učence uporabljajo starši pri delu. Prav tako ne morejo učenci zaradi domačega dela lepo in pravilno reševati domačih nalog; zaradi utrujenosti ne morejo zbrano slediti pouku. Včasih se zgodi celo to, da jim je prva jutranja hrana šolska malica, ker morajo še v zgodnjih jutranjih urah k maši.

Učitelj — v a.s. Delo na nižje organiziranih šolah je vsekakor tudi hvaležno. Učitelj dodobra spozna razvojne stopnje otrok, razmere, v katerih žive, delo v vseh razredih, vodi upraviteljske posle in je kot upravitelj član šolskega odbora. Tako v malem spozna vse današnje delo na osnovni šoli.

V današnjem času je bolj kot kdajkoli opaziti, zlasti v vaseh, kako si novo življenje počasi, a vztrajno utira pot, ko »gloda staro skorjo«, kakor je nekje rekel Miško Kranjec. In pri tem »glodanju« učitelj ne sme in ne more stati ob strani, saj je največkrat skoraj edini izobraženec na vasi. V hribovske, svetu zaprte vasi počasi prodira napredek; ponekod se življenje, sicer v omiljeni obliki, še vedno odvíja po starih vaških zakonih. Ni več bogatih kmetov, katerim bi bili v vsem podrejeni obrtniki in bajtarji, a je še vedno čutiti ostanke »kraljev na Betajnovi«. Mladi rod, ki hitro sprejme novosti, se izseljuje v mesto za boljšim kruhom (in je tudi zato delo težje). Učitelj sodeluje v vseh organizacijah in je največkrat nositelj novih pobud, ki hočejo spreminjati okostenelo življenje vasi. A žal s svojimi pobudami vred, ako ni dovolj vztrajen in ne najde pravega načina, doživi velikokrat neuspeh. Sto in stoletno suženjstvo veri, hlapčevstvo vsemogočim tujim gospodarjem, podrejenost vaškim bogatašem in vojna z vsemi tegobami, vse to je izoblikovalo takega človeka, ki sprejme vsako novost zelo previdno, najraje pa se ji upre, ker se boji, da bo prinesla nekaj slabega, grdega in ne nazadnje pohujšljivega; to pa bi lahko podrlo v njegovi miselnosti utrjen, idilični svet.

Po vsem tem je razumljivo, da mora priti učitelj med te ljudi z ljubeznijo in spoštovanjem, se nasloniti na napredne vaščane; največkrat bi moral za rešitev naloge, ki si jo je zastavil, potegniti vso vas za seboj. Ako je vnema dovolj velika in cilj dovolj jasno prikazan, navadno ostanejo ob strani le tisti (ali njihovi dediči), ki so v prejšnjih deset-

letjih gospodovali nad vaškim življenjem in so danes nositelji najbolj zastarelih nazorov. Učitelji, ki so dajali take pobude, kot so nakup televizijskega sprejemnika, gradnja vaše kopalnice, sodobno obdelovanje zemlje, organizacija šolske zadruga itd., bi lahko o boju za napredek naše vasi in včasih tudi o neljubem trenju, ki so ga doživeli, marsikaj povedali. Vsekakor je delo naporno, a nudi učitelju zadovoljstvo, oblikuje njegovo osebnost in mu daje moči za nadaljnje delo.

Reševanje problematike nižje organiziranih šol. Za reševanje perečih problemov nižje organiziranih šol je pri občinskem Svetu za šolstvo imenovana veččlanska pedagoška komisija, v kateri so učitelji nižje organiziranih šol. Ta komisija je nekak posrednik med učitelji in Svetom; nje-mu mora posredovati zlasti pedagoško problematiko in pobude za njeno reševanje. Zato se njeno delo izraža v hotenju čimprej izboljšati pouk.

Ob koncu tega bežnega razmišljanja želimo navesti še nekaj smernic, ki bi jih, kakor kaže dosedanja praksa učiteljev idrijske občine, bilo vredno upoštevati, ako hočemo v danih pogojih doseči kar največ uspeha:

1. učitelji bodo morali na osnovi prakse našega in tujega šolstva poiskati tiste oblike dela z učenci, ki bodo v največji meri pripomogle k oblikovanju vsestransko razvite socialistične osebnosti;

2. učitelji, ki dosegajo pri delu lepe uspehe, bi morali svoje izkušnje posredovati drugim (hospitacije in ob njih vnaprej pripravljene debatne ure);

3. z organizacijo seminarjev in tečajev je treba poglobljati strokovno in pedagoško znanje učiteljev;

4. pripraviti je treba raznovrstne naloge, ki bodo služile čim popolnejši tihi zaposlitvi učencev pri pouku;

5. kjer so dane možnosti, bi bilo potrebno ustanoviti šolsko zadrugo in doseči čim večjo povezavo s KZ;

6. šolske knjižnice je treba obogatiti s knjigami, ki bi nudile učitelju dovolj virov za širšo pripravo na pouk, učencem pa prijetno domače branje;

7. šolski odbori bodo morali čimbolj spoznati pedagoško problematiko šole in nuditi učitelju pri njenem reševanju večjo pomoč;

8. kjer dopušča zemljepisna lega kraja, naj bi šolski odbori organizirali nakup televizijskih sprejemnikov, ker se na program oddaj v veliki meri nasloni pouk, hkrati pa nudi učencem in odraslim prepotrebno kulturno razvedrilo;

9. učencem in učitelju je treba nuditi čim boljše pogoje za delo; tako bi se tudi preprečilo neprestano menjavanje učiteljev, ki škoduje kvaliteti pouka;

10. družbene in politične organizacije po vaseh bi morale večkrat obravnavati problematiko šole.

Slavka Berglez:

Delovanje občinskega pionirskega sveta v Idriji

Z nastankom komune se je formiral v Idriji Občinski pionirski svet. Njegov predhodnik je bil Mestni pionirski svet. Mestni pionirski svet je povezoval pionirje mesta Idrije; Občinski pionirski svet pa naj bi dajal smernice za delo pionirskih odredov vse občine.

Do sedaj se je delo Občinskega pionirskega sveta omejevalo na to, da je dajal smernice in napotke za pripravo praznovanj pomembnejših dni v šolskem letu:

29. november — Sprejem cicibanov v pionirsko organizacijo; sprejem pionirjev v mladinsko organizacijo. Poleg organizacije samega praznovanja skrbi Občinski pionirski svet tudi za pionirske značke in rutice.

Novoletna jelka — Organizacijo praznovanja v Idriji prevzema Društvo prijateljev mladine. Občinski pionirski svet pomaga pri pripravi in izvedbi. Praznovanje Novoletne jelke po vaseh prepustimo iznajdljivosti tovarišev učiteljev po predhodnem posvetovanju z Občinskim pionirskim svetom.

8. marec — Dan borbenih žena. Pionirski odredi ga praznujejo tako, da obiščejo partizanske matere ali žene aktivistke. To izvedejo s pozdravom, s kratkim pogramom, s šopkom cvetja in skromnim darilcem. Mlajši pionirji obiščejo žene v kraju samem, starejši pionirji si izberejo obisk žena iz oddaljenih krajev.

Pozdrav pomladi — Praznujemo ga v maju. Organiziramo ga s pomočjo Društva prijateljev mladine, raznih društev in družbenih organizacij: Zveze borcev, Socialistične zveze delovnega ljudstva, Društva žena, Planinskega društva, Lovske družine, Strelske družine, Ribiškega društva, Šahovskega društva, Tabornikov, Partizana, Rudarja. Okoliški odredi si poiščejo pomoč pri organizacijah, ki v kraju obstajajo. Iz poročil je Pionirski svet ugotovil, da je ta dan vedno zelo pester in zanimiv. Obsega različna srečanja med odredi, izlete v znamenite partizanske kraje, izlete na primerne planinske točke, tekmovanja v odbojki, nogometu, šahu, streljanju in drugih igrah.

Po vsem tem, kar smo povedali, bi lahko nekdo, ki ne pozna razmer, mislil, da je stanje porazno in da je zaman vsak trud. Vendar ni tako, saj je prizadetost ObLO, vaščanov in učiteljev odstranila prenekatero zapreko, zato lahko upamo, da bo življenje niže organiziranih šol v kratkem času doseglo stopnjo, ki jo predvideva šolska reforma.

25. maj — Dan mladosti. V letu 1960 smo ta dan četrtrič svečano praznovali. Naš cilj praznovanja je v tem, da zberemo v Idriji čim več pionirjev iz okoliških vasi, da ta dan čimbolj slavnostno preživijo skupno z idrijskimi pionirji. Iz leta v leto se je obisk okoliških pionirjev večal. Letos smo dosegli izredno visoko število: 729 pionirjev iz okolice in 777 pionirjev iz Idrije.

Udeležba pionirjev za Dan mladosti:

Kraj	Število
1. Čekovnik	10
2. Črni vrh	140
3. Dole	20
4. Gore	19
5. Godovič	52
6. Gorenja Kanomlja	20
7. Kanji dol	18
8. Krnice	21
9. Masora	17
10. Ledine	50
11. Oblakov vrh	—
12. Otalež	30
13. Spodnja Idrija	155
14. Srednja Kanomlja	37
15. Šebrelje	—
16. Vrsnik	30
17. Vojsko	50
18. Zadlog	30
19. Zavratac	30
20. Idrija I	378
21. Idrija II	399

Za uspeh se moramo zahvaliti Socialistični zvezi delovnega ljudstva v Idriji, ker je prevzela skrb za prevoz oddaljenih okoliških pionirskih odredov. Prav tako smo se dolžni zahvaliti Društvu žena v Idriji, ki je pripravilo hrano okoliškim pionirjem, in Društvu prijateljev mladine, ki je prispevalo finančna sredstva za prehrano.

Dan mladosti so začeli s parado, v kateri so letos simbolično prikazali delo v krožkih. Letošnja parada je bila najbolj pestra izmed vseh dosedanjih. Po končani paradi je sledil kratek kulturni program, v katerem so pionirji sodelovali z recitacijami, kratkimi fol-

klornimi in pevskimi točkami. Nastopil je tudi združeni pevski zbor I. in II. Osnovne šole v Idriji, pevski zbor iz Osnovne šole Črni vrh, pevski zbor Osnovne šole Vojsko in zbor harmonikarjev iz Glasbene šole Idrija. Sledilo je nagrajevanje odredov. V popoldanskih urah so si pionirji krajšali čas s filmskimi predstavami, z raznimi športnimi in zabavnimi prireditvami v Mejci in z ogledom razstave.

V okvir občine spada tudi Cerčno z okoliškimi vasi. Žal za sedaj ne moremo vključiti v to praznovanje tudi cerkljanskega dela zaradi prevelike oddaljenosti od našega centra. Zato naj postane Cerčno drugi center za praznovanje Dneva mladosti.

Z letošnjo uspešno prireditvijo smo dokazali, da je ta dan postal res Dan pionirjev in s tem je postala tradicija, da pridejo v Idrijo pionirji v čim večjem številu.

Iz dosedanjih izvajanj je razvidno, da se je Pionirski svet trudil, da bi bilo praznovanje čim bolj pristrčno, radostno in sproščeno. Prizadeval si je, da ne bi noben pionirski odred pozabil na praznovanje teh dni.

Na vsaki šoli so ustanovili pionirski odred, ki deluje in se uveljavlja po svojih možnostih. Opisala bom delo naših odredov v letošnjem šolskem letu:

Pionirji odreda Osnovne šole Čekovnik so vključeni v naslednjih krožkih:

1. Spoznavajmo domovino.
2. Dramatski krožek. Naštudirali so igro »Mačeha in pastorka«.
3. Pionirji so ustanovili svojo zadrugo. Zasadili so 30 sadnih dreves.

Pionirji odreda Osnovne šole Črni vrh so delovali v različnih krožkih:

1. Dramatski krožek.
2. Literarni krožek — mladinski tisk.
3. Podmladek Rdečega križa.
4. Modelarski krožek — s svojimi modeli so sodelovali na občinskem in okrajnem tekmovanju in dosegli prav lepe uspehe.

5. Pionirji sodelujejo tudi v pionirski knjižnici; imajo tudi svojo šolsko hranilnico.

6. Šolska zadruga. V tem šolskem letu so organizirali šolsko zadrugo. Zadruga se bavi s kokošerejo in s poljedelstvom. Kmetijska zadruga je preorala njive, dala gnojila, seme in nekaj orodja. Na njive so posejali korenje in krompir za krmljenje piščancev ter nekaj zelenjave. V zadrugi gojijo tudi črni ribez. Njive so pionirji dobro obdelali. Poskrbeli so, da tudi v počitnicah ne bodo zane-marjene. V ta namen so sestavili urnik dežurstva pionirjev-članov šolske zadruge, ki bodo med počitnicami skrbeli za red in obdelavo.

Zadruga ima tudi nekaj travnika. Seno bo odkupila Kmetijska zadruga.

Pionirji odreda Osnovne šole Gore so se izkazali ob praznovanju državnih in kulturnih praznikov.

Pionirji odreda Osnovne šole Kanji dol so delali v naslednjih krožkih:

1. Lutkovni krožek. Nastopili so z naslednjimi igrami: »Pavliha in slepar«, »Pavliha in mesar«, »Roparski vitez Joromir«.
2. Kolesarski krožek.
3. Podmladek Rdečega križa.

Pionirji odreda Osnovne šole Krnice nimajo nobenega organiziranega krožka. Domovi otrok so raztreseni po pol ure narazen, zato so pogoji za delo v pionirski organizaciji otežkočeni. O kakšnem delu izven šole ni govora, prav zaradi oddaljenosti, celodnevnega pouka in zaposlenosti otrok pri domačem delu. Delo pionirjev se pokaže v glavnem ob praznovanju državnih praznikov. Pionirji so organizirali krožke za pomoč slabšim učencem. Pomagajo jim boljši učenci iz višjih razredov. Delo Odreda je majhno in drobno, vendar je resnično vključenega vanj dosti truda in žrtev, obilo dobre volje in veselja ob doseženih uspehih.

Pionirji odreda Osnovne šole Masora živijo v kraju, kjer so hiše raztresene daleč naokoli. Zato niso mogli dosti delovati izven šole, vendar niso šli mimo njih najpomembnejši prazniki, po svojih močeh so jih lepo proslavili. Delo pionirjev je bilo skromno, saj krožkov ne morejo ustanoviti, ker je šola enooddelčna in niso imeli zanje ne časa ne prostora.

Pionirji odreda Osnovne šole Ledine so organizirali:

1. Literarni krožek.
2. Folklorni krožek.
3. Podmladek Rdečega križa.
4. Krožek za pomoč slabšim učencem.

Pionirji odreda Osnovne šole Oblakov vrh — so imeli:

1. Literarno-bralni krožek; brali so knjige in mladinske liste po skupinah;
2. Prometni krožek — učili so se prometnih predpisov in izdelovali prometne znake.
3. Higijenski aktiv Podmladka Rdečega križa je skrbel za red in snago v šoli in za osebno higieno učencev.

Pionirji odreda Osnovne šole Otalež so imeli naslednje krožke:

1. Dramatski krožek.
2. Folklorni krožek.
3. Recitacijski krožek.
4. Tehnični krožek. V okviru tega krožka dela tudi uslužnostna četica. V njej so v glavnem starejši učenci. Izkazala se je kot zelo

potrebna in delovna, saj opravi vsa manjša popravila in dela na šoli.

5. Podmladek Rdečega križa.

Pionirji odreda Osnovne šole Spodnja Idrija so organizirali te krožke:

1. Šahovski krožek.
2. Krožek ročnega dela.
3. Dramatski krožek.
4. Krožki za pomoč slabšim učencem za slovenščino, branje, računstvo.

Pripravljajo ustanovitev šolske zadruga. Težave imajo pri dodelitvi zemljišča. Gojili bodo perutnino, imeli bodo svoj sadovnjak in zelenjadni vrt.

Pionirji odreda Osnovne šole Srednja Kanomlja so se letos opredelili predvsem na poživitev šolske zadruga in na začetna dela v njej. Predvsem so hoteli urediti šolski vrt, ker večje parcele niso mogli dobiti. Delali so v sadovnjaku, prekopali in olepšali šolsko dvorišče, ki je bilo precej zanemarjeno, uredili cvetličnjak, zasadili in posejali so tudi zelenjavo. Poskusno so zasadili tudi ribez. Pri delu so bili pionirji silno požrtvovalni, čeprav so bili že doma preobremenjeni s fizičnim delom.

Pionirji odreda Osnovne šole Vrsnik so bili vključeni v naslednjih krožkih:

1. Šahovski krožek.
2. Sekcija za odbojko.
3. Sekcija za namizni tenis.
4. Dramatski krožek. Nastopili so z igro »Sneguljka« tudi v Govejku in na Gorah.
5. Podmladek Rdečega križa in knjižnica.

Pionirji sami vodijo in izposojajo knjige. Napravili so smučarsko skakalnico. Pred šolo so postavili desko za igranje košarke in stojala za skok v višino. Obdelali in uredili so šolski vrt ter na njem zasadili krompir, grah in paradižnik.

Pionirji odreda Osnovne šole Vojsko so ustanovili šolsko zadruga ter obdelali in negovali šolski vrt; nasadili so 90 sadik črnega ribeza in krompir.

Pionirji odreda Osnovne šole Zadlog so delovali v naslednjih krožkih:

1. Lutkarski krožek. Pionirji so izdelovali lutke in se naučili nekaj kratkih lutkovnih iger.
2. Tehnični krožek. Izdelovali so učila in opravili razna manjša popravila.
3. Krožek za ročno delo.
4. Likovni krožek.
5. Vrtnarski krožek. Samostojno so obdelovali vrt in redno skrbje zanj.
6. Literarni krožek.

Ustanovili so pionirsko zadruga, ki se ukvarja z rejo kuncev. Posejali so oves, povrtine in posadili krompir. Pridno zbirajo odpadni material, katerega izkupiček so name-

nili za izlet. Vzorno skrbijo za estetski videz učilnic, šole ter njenega okolja.

Pionirji odreda Osnovne šole Zavratac so dosegli največji uspeh pri organizaciji pionirske zadruga, ki je bila ustanovljena sicer že v preteklem letu, a je resneje razvila svoje dejavnosti šele v tem šolskem letu s pomočjo in naklonjenostjo nekaterih članov gospodarskih in političnih organizacij. Zadruga poseduje približno 1 ha sadovnjaka z 200 sadnimi drevesi, od katerih je le nekaj mladik. Sadovnjak je dala pionirjem v upravljanje Kmetijska zadruga Dole. Že ob ustanovitvi pa so dobili od šole šolski vrt z majhno njivo in nekaj drevesi. Že v zgodnji pomladi so očistili in obrezali sadna drevesa ter jih pognojili z gnojnico in umetnim gnojilom, ki jim ga je dala Kmetijska zadruga Dole. Ker brez živine niso mogli sami gnojiti, so sklenili sodelovati s kmeti. Sodelovanje je koristilo njim in tudi kmet je bil zadovoljen, ker so mu pomagali posaditi krompir.

Zajčereje ne nameravajo razširiti, ker nimajo zimskega zajčnika in morajo v zimskem času vzeti posamezni člani zajce na dom. To sodelovanje s člani je podobno kooperaciji s Kmetijsko zadruga, a ima šolska zadruga z njimi izgubo. V okviru zajčereje so zgradili pašnike in skrivališča. — Spomladi so se začeli ukvarjati tudi s čebelarstvom. To dejavnost želijo še bolj razviti, ker imajo šole 1 panj.

Imajo olepševalni krožek, ki skrbi za gojenje lončnic in lepotečnega cvetja okrog šole.

Šolska hranilnica je v 1 letu svojega delovanja dobro napredovala, saj je bilo vloženih preko 16.000 din; izplačanih pa komaj 4000 din.

V tem šolskem letu so se pionirji začeli baviti tudi s knjižničarstvom. Dve pionirki sami vodita pionirsko knjižnico.

Pionirji odreda I. osnovne šole v Idriji so v šolskem letu 1959/60 ustanovili šolsko zadruga. V zadrugi imajo knjigovoznico in se ukvarjajo tudi z vrtnarstvom. Letos so se pionirji v knjigovoznici šele priučili delu, da bodo v prihodnjem šolskem letu lahko sprejemali naročila. Za knjigovozsko delo je mnogo interesentov. — Vrtnarska skupina je napravila toplo gredo, zasadila 200 grmičkov jagod, 25 nizkih hrušk in 20 grmov črnega ribeza ter uredila drevesnico.

V tem šolskem letu je šolska skupnost učencev prevzela skrb za red in disciplino na šoli. Organizirali so dežurno službo in so opravljali svojo dolžnost. V okviru šolske skupnosti so tudi organizirali študij mladinskega statuta. Ustanovili so Klub združenih narodov Slovenije, ki šteje 15 članov. Nekateri so se udeležili ideološkega tečaja in političnih predavanj.

Organizirali so pomoč šibkejšim učencem in s tem veliko pripomogli k boljšim uspehom. Sklenili so tudi, da bodo imeli telovadne igre vsak dan med počitnicami.

Delo v mlečni kuhinji se je zelo dobro obneslo. Vsak dan sta po dva učenca pripravljala malico v mlečni kuhinji, sicer bi morali za to delo najeti delovno silo, ki bi jo morali plačati. Na ta način so prištedili mlečni kuhinji veliko sredstev. Obenem so se učenci učili praktičnega dela, ki je v okviru gospodinjskega pouka obvezno.

V okviru pionirske organizacije so še uspešno delovali naslednji krožki:

1. Krožek za ročno delo.
2. Dramatski krožek.
3. Strelnski krožek.
4. Šahovski krožek.
5. Baletni krožek.
6. Folklor.
7. Literarni krožek.

Pionirji odreda II. osnovne šole v Idriji so imeli naslednje krožke:

1. Letalski krožek je zelo redno in uspešno delal. Tekmovali so na aeromitingu v Zadlogu in Ajdovščini. Osvojili so vsa prva mesta in prinesli 5 diplom. Prav tako so bili njihovi modeli ocenjeni kot najboljši v okraju.

2. Recitacijski krožek. Nastopali so na vseh šolskih in razrednih proslavah.

3. Podmladek Rdečega križa. S svojimi izdelki so sodelovali na mednarodni razstavi v Londonu, od koder so dobili sliko njihovega koticčka z laskavim priznanjem.

4. Dramatski krožek je naštudiral pravljico »Janko in Metka«. Igra je bila zahtevna, ker je bilo potrebno vzporedno vaditi petje in plese. Prikazali so zrelo igro za to stopnjo starosti.

5. Taborniki so razdeljeni v manjše skupine — vode. Udeležili so se več pohodov in enodnevnih taborjenj v okolici. Pripravili so tudi letno taborjenje ob morju. Sedaj zbirajo sredstva za nabavo krojev.

6. Planinci so osnovali na šoli sekcijo mladih planincev. Izvedli so skupinski izlet na Čaven in Kucelj. V načrtu imajo še več podobnih pohodov.

7. Fotografski krožek. Posneli, razvili in izdelali so fotografije vseh važnejših dogodkov iz življenja in šole. Svoja dela so pionirji sproti objavljali na oglasni deski. Predstavili pa so se javnosti z izložbami, posvečenimi taborniškemu življenju, zimskim športnim igram in rokometnim srečanjem.

8. Risarski krožek je bil zelo aktiven. S svojimi najboljšimi deli so se predstavili na razstavi, med letom pa redno izobešajo delo na ogledni deski.

9. Šahovski krožek. Ženska in moška ekipa sta lanska občinska in okrajna šahovska prvaka. Letos so bili za tekmovalje mnogo bolj pripravljeni, vendar jih okrajni odbor na tekmovalje ni povabil, niti jih ni o tem obvestil.

10. Krožek ročnega dela. Delali so redno in svoje izdelke prikazali na šolski razstavi.

11. Folklorna skupina. Mlajša je delala zelo uspešno. Imela je tri javne nastope. Starejša je sicer vadila vse leto, vendar brez pravega uspeha. V njihovem delu je manjkalo reda in sistematičnosti.

12. Literarni krožek je izdal 5 številčk časopisa »Prve brazde«.

13. Šport je na šoli zelo razvit. Učenci tekmujejo v vseh panogah, vendar je uradno registrirana samo rokometna sekcija. Rokometaši so mladinski prvaki.

14. Filatelistični krožek.

15. Dopisništvo je bilo letos zelo razvito. Pionirji so si dopisovali s šolami in učenci po vsej državi.

16. Jamarji. Krožek je član jamarske podružnice DZRJ v Ljubljani. To je potrebno zato, ker sami brez izkušenih jamarjev ne smejo v jame. V tem delu so se jamarji udeležili 18 ekskurzij in pomagali raziskovati okoli 40 jam. Raziskovali so na Jelenku, Vojškem in na Črnovrški planoti, v okolici Hotedršice in Idrije, v okolici Dobravelj in na Krasu. Dva sta se udeležila slavnostnega raziskovanja dvatisočne jame v bližini Rakeka. Jamarji tega krožka pomagajo meriti in iskati prehode. Za izdelovanje načrtov so še premladi.

17. Šolska zadruga se je osnovala z naslednjimi oddelki: vrtnarski, čebelarški, tehnično-risarski in oddelek za rejo malih živali. — Vrtnarji so uredili 3 tople grede, obdelali in posadili vrt s solato, peso, zeljem, paradižnikom, jagodami in sadikami črnega ribeza. Čebelarji so si uredili čebelnjak in nabavili 6 panjev čebel. Rejci malih živali so si uredili zajčnike za približno 20 zajcev. V izdelavi imajo še nove zajčnike ter prostora za seno in orodje. Tehnični krožek še ni začel s polnim delom, vendar je izdelal nekaj okvirov za slike in pripravil modele za tisk.

Pionirski odredi osnovnih šol: *Dole, Gorenja Kanomlja, Godovič, Šebrelje* so verjetno razvijali svoje aktivnosti, vendar jih ne moremo zabeležiti, ker nam niso o njih podrobneje poročali.

Pionirski odred *Osnovne šole Cerkno* je razvijal naslednje krožke:

1. Modelarski krožek.
2. Risarski krožek.
3. Pevski krožek.
4. Prirodoslovni krožek.

5. Fotografski krožek.
6. Krožek za ročne spretnosti.
7. Krožek za popravilo učil.

Vsi ti krožki so sestavni del pionirske organizacije in delujejo po zmogljivosti pionirjev, načrt so izdelali s pomočjo mentorjev na skupnem sestanku članov posameznih krožkov. Nekateri krožki so izdelali koristne in uporabne izdelke za šolo. Risarski krožek je izdelal več risb in ponazoril. Krožek za učila je popravil preko 60 slik.

Pionirska šolska zadruga se lepo razvija. V njenem okviru delujejo 4 odseki: hranilnica, šolska delavnica, gozdarsko-sadjarški in vrtnarski odsek. Vsak odsek ima svojega operativnega voditelja. Vsi odseki delajo točno po določenem načrtu. Do danes so realizirali kakih 30.000 din dohodkov. Gozdarsko-sadjarški odsek je posadil 30.000 smrekovih in borovih sadik, vzgojil 30 divjakov in nekaj malin. Vrtnarji so nasadili krompir na površini 250 m². V šolski delavnici so izdelali 45 zabojčkov za sadje, popravili pa 46 kosov embalaže.

Za vse okoliške šole v cerkljanskem delu ne moremo poročati o uspehih in neuspehih dejavnosti pionirskih odredov, ker žal nimamo poročil.

Z reformo šolstva dobiva tudi Pionirski svet nove naloge, ker pionirska organizacija postaja važen faktor ter sestavni del vzgoje in izobraževanja. Nadaljnje naloge Občinskega pionirskega sveta naj bi bile:

— razvijati organizirano vzgojno delo s pionirji v njihovem prostem času tako, da bi zajele vse pionirje;

— ustvariti pogoje, da bi se pionirji združevali v močnejše krožke, družine, zadruge, da bi v praksi razvijali svojo samoupravo in svojo ustvarjalnost v raznih panogah tehnike, športa in umetnosti, skladno s svojim zanimanjem;

— poživiti pionirsko delovanje na nižje organiziranih šolah. To bi gotovo lahko dosegli s pomočjo mladinske organizacije na vasi.

Ker so z letošnjim letom prestopili v mladinsko organizacijo pionirji, ki so stari 14 let, naj bi se jih že vzgajalo tako, da bi prevzemali vodilno vlogo že na šoli in nadaljevali delo še po izstopu iz nje. Ves družbeni razvoj naše dežele omogoča in terja, da vzgojno delo s pionirji nenehno krepimo in zboljšujemo kot važen del splošne politične dejavnosti pri oblikovanju socialistične zavesti mladega pokolenja.

Delo šolske zadruge S. Bloudka

(Nekaj izkušenj II. osnovne šole)

Naša zadruga se je ustanovila v drugem polletju in šteje 99 članov: v vrtnarskem oddelku 27, v čebelarstvu 20, rejcev malih živali 39 in v tehnično-risarskem 13. Vsi oddelki delajo.

Vrtnarji so uredili tri tople grede, obdelali in posadili vrt s solato, peso, zeljem, paradižnikom, jagodami in sadikami črnega ribeza. Čebelarji so si uredili čebelnjak za šest panjev in nabavali šest Znidaršičevih panjev čebel. Čebele imajo trenutno še v tujem čebelnjaku, ko pa jih bodo odpeljali na pašo, jih bodo vselili v lasten čebelnjak na šolskem vrtu. Rejci malih živali so si uredili zajčnike za dvajset zajcev. V svojem vrtičku si bodo uredili med počitnicami senčnico in pod njo mizico s stolčki, kjer se bodo zadrževali v prostem času. Tehnični krožek še ni začel s polnim delom. Težave jim povzročata tiskarsko črnilo in les. Vendar je tudi ta oddelek izdelal 20 okvirov za slike in pripravil modele za tisk.

Ce bi ocenil vrednost do sedaj pridobljenega in ustvarjenega dela, bi moral reči, da so naši združniki z iznajdljivostjo in delom doslej doprinesli preko 35.000 din k osnovni vrednosti svojih objektov. Pripominjam, da naši zadrugi ne nudi nobena kmetijska zadruga pomoči niti v materialu niti v nasvetih.

Ocena dela v zadrugi: Ustvarilo se je jedro združnikov, ki čutijo zadrugo kot svojo. Okoli 12 članov prihaja redno vsaj enkrat na dan na vrt. Dokaz, da so začutili zadrugo kot svojo, je tudi to, da so se soglasno izrekli proti temu, da bi dali zajce v počitnicah po domovih. Dežurstvo so takoj sami določili, saj se je javilo toliko prostovoljcev, da jih je bilo lahko razporediti. Zanimivo je tudi to, da smo s pomočjo zadruge pritegnili k šolskemu delu nekaj prej po vedenju in po učenju zelo »težkih« uencev. Ob zaključku šolskega leta smo jih lahko celo pohvalili. Zadruga je učence zbližala s šolo, šolo čutijo zaradi zadruge kot svoj drugi dom.

Vsa ta pričakovanja me ravno prepričujejo o pravilnosti zamisli, da je treba zadrugo razvijati v vse različne smeri in vanjo vključiti ves interesni otrokov svet. K zajčnikom bomo priključili prijeten kotic z mizicami in klopami, uredili bomo senčnico, da bo učenec postal prijetno okolje, kjer se bodo radi zadrževali in kamor bo od časa do časa rad prisedel tudi učitelj in se srečal z učenecem — takim, kot je izven razreda. Združniki naj bi po mojem mnenju razvili tudi vso dejavnost kulturnoprosvetnega značaja.

Bojan Križaj

Učnovzgojni problemi v luči šolske reforme

(Nekaj izkušenj II. osnovne šole)

V elementarnih razredih se šolska reforma ne odraža v taki meri, da bi uspehe posebej razčlenjevali. Uspešen pouk v teh razredih že sam terja od učitelja stalnega iskanja novih prijemov, pripomočkov in ponazoril. Razredni kolektivi tu še niso formirani, so v nastajanju. Nismo se spuščali v študij dela s temi učenci, niti nismo poskušali uvajati skupinskega pouka. To čaka na novo leto. Učenci so tekmovali v disciplini in v učenju posamezno. Njihove dosežke smo beležili na diagramu z zvezdicami oziroma pikami, prehajali pa smo že na tekmovanje med vrstami in tako polagoma vnašali v učence novo kvaliteto: občutek in soodgovornost za uspeh cele vrste. Ta oblika dela seveda ni bila trajna in so jo tovariši uvajali predvsem za disciplino, čistočo, ob skupinskem branju, pri računanju. Tudi drugi razred se še ni posluževal skupinskega pouka, kjer bi bili v skupini zbrani različni učenci, pač pa je skupino sestavljala še vedno vrsta. Reformiran pouk je prišel tu že bolj do izraza. Učenci so že imeli svoje mape za zbiranje materiala za spoznavanje prirode in družbe. Zbirali so slike, razne odstavke in članke. V šolo so prinašali preprosta učila. Veliko o tem so obravnavali na poučnih sprehodih v okolico in v podjetja. Tako delo se je izkazalo zelo uspešno, za učence privlačno. Je pa nekaj pomanjkljivosti, ki ovirajo uspešnejše delo v tej smeri: učenci prenašajo svoje zbirke v šolo in domov. V razredu ni prostora, kjer bi se najboljše stvari zbirale in bile učencem dalj časa na ogled. Učenci se na tej stopnji tudi že vključujejo v izvenšolsko delo, najraje k Partizanu, k tabornikom in v dramski krožek.

Podobno kot v drugem razredu se je odvijal pouk v tretjih razredih. Reformiran učni načrt je za to stopnjo primeren in snov tako razvrščena, da je pouk za učence prijeten, zanimiv. Pouk spoznavanja prirode in družbe nudi učencem veliko priložnost, da v iskanju materiala, slik in člankov pri pouku aktivno sodelujejo in s tem snov laže, temeljiteje in trajneje osvojijo.

V četrtem razredu smo v maju uvedli skupinski pouk, ki se je v mnogih primerih obnesel bolje kot razredni. Razred je bil razdeljen na šest skupin, vsaka skupina iz dobrih, srednjih in slabih učencev. Dober

učenec, iznajdljiv in priljubljen, je bil vodja skupine. Ob koncu tedna je najboljša skupina zaslužila prehodno zastavico. Tekmovali so v disciplini, v zbiranju materiala in podatkov. Tudi tu pa smo glede na snov menjavali skupinski pouk z razrednim. Če bi preveč napenjali samo skupinski pouk, bi se učenci pretrudili, predvsem pa bi grozila nevarnost, da se razred ne bi razvijal kot skupnost, temveč bi se razcepil v rivalitetne skupine, ki bi stremele samo za svojim uspehom in se veselile ob neuspehu drugih. V učnem pogledu bi morda ne bilo težav, uničili pa bi razredni kolektiv in povzročili neprecenljivo škodo.

Peti razred pri nas orje ledino na področju reforme. Kot v četrtem razredu smo opazili tudi v tem, da je pouk po skupinah izredno učinkovit, da učence privlačuje, je pa obenem zelo tvegan in zahteva dobrega metodika, ki pozna mejo koristnega od škodljivega. Ob takem načinu pouka mora biti učitelj zelo iznajdljiv, spreten v postopku in v menjavanju načinov. Znati mora ob pravem času menjavati skupinski pouk v razrednega in spreminjati skupine. Tovarišu Jurjeviču se je to posrečilo. Razred je bil vseskozi aktiven, ustvarjalen. Vse leto ga je spremljalo delovno vzdušje, ki se je odražalo v živahnem zbiranju materiala, v lepo urejenih mapah, v številnih stenskih časopisih in seveda v učnem uspehu razreda. V razredu so hospitirali predmetni učitelji višjih razredov in ugotovili, da učenci lepo in na primerni višini obvladajo snov, tako da ni strahu, da bi bil novi peti razred korak nazaj v znanju učencev. Nasprotno: soglašamo v mnenju, da so zajeli snov v nekaterih, predvsem v prirodoslovnih področjih, širše in zlasti, da jo vidijo bolj življenjsko, v okolju, kamor kot delček spada. Drugo spoznanje, ki smo ga ob hospitiranju v našem petem razredu vsi predmetni učitelji dobili, je spoznanje, da učenci na tej stopnji niso sposobni predavateljskega, teoretskega pouka, ampak jim leži še vedno način, v katerem so pri pouku sodelovali z zbiranjem, s tekmovanjem, celo z načini, ki spominjajo na igro. Zanimivo je, da so ponavljalci, ki so lani povzročali mnogo skrbi in nešteto težav, letos z vso vnemo delali in v razredu nihče ne ponavlja. Vse to kaže, da je prehod k predmetnemu pouku res šele nekje v šestem razredu.

Ob 70-letnici gasilskega društva v Idriji

Vse kaže, da je tudi arhiv Gasilskega društva v Idriji zadela enaka usoda kakor vse arhive slovenskih organizacij. Kljub skrbnemu iskanju na vseh krajih do danes ni bilo mogoče najti arhivskih aktov izpred italijanske okupacije in zelo verjetno je, da so jih fašisti namenoma uničili, ker jim je bilo v napoto in jih je bodlo v oči vse, kar je bilo slovenskega. Zelo verjetno je, da je bil gasilski arhiv uničen prav v tistem času, ko so gorele v Idriji grmade slovenskih knjig in spisov, okrog ognjev pa je plesala fašistična sodrga, ki se je sicer zelo rada ponašala z dvatisočletno kulturo. Naši želji, da bi ob 70-letnici društva sestavili kroniko, za sedaj ne bo mogoče ugoditi. K temu nas navaja tudi dejstvo, da se je pokojni Filip Kogej lotil pisanja »Kronike Prostovoljnega gasilskega društva v Idriji« verjetno z željo, da bi ohranil o društvu vsaj nekaj zgodovinskih podatkov.

Ta kronika leži sedaj pred nami kot najdragocenejši dokument, žal pa moramo ugotoviti, da je v marsičem pomanjkljiva, čeprav zajema obdobje od prvih korakov, ki so vodili do ustanovitve društva, do leta 1928, ko lahko rečemo, da je italijanski okupator slavil dokončno zmago nad tem zelo trdovratnim društvom, ki se je borilo do zadnjega za svoj slovenski značaj.

Predhodnika gasilstva v Idriji bi vsekar morali iskati pri rudniku, ki je imel pogosto opravka z različnimi požari in nesrečami tudi pod zemljo. Ohranjeni rudniški arhiv pa je glede teh podatkov zelo skop,

kar bi dalo slutiti, da rudniška gospodstva tem problemom ni posvečala posebne pozornosti. Rudniški arhivar Karel Bezeg je utegnil zabeležiti v svojih »Doprinosih za zgodovino Idrije« samo naslednje podatke o gasilstvu:

Leta 1799 poroča rudnik na Dunaj, da poseduje že popolno gasilno orodje, katerega ima pripravljenega nekaj v gradu, drugega pa po jaških in v vseh treh tovarnah (90. poglavje).

Mihael Arko govori v svoji knjigi o mnogih rudniških nesrečah in požarih, vendar nikoli ne omenja gasilcev ali kake reševalne ekipe.

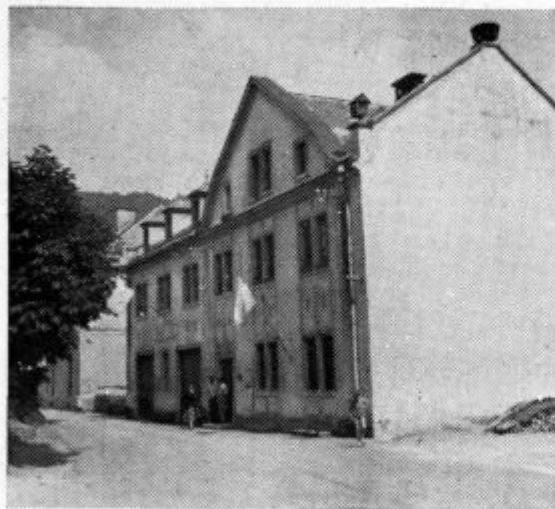
Zgoraj imenovani gasilski kronist navaja že v uvodu, da se ustanovljajo po vseh večjih krajih kranjske dežele prostovoljna gasilska društva, Idrija pa ima pri rudniku samo dve zastareli vodni brizgalni na ročni pogon, ki nimata sposobnosti za boj z ognjem.

Leta 1889 so začeli na idrijskem mestni občini razmišljati, da bi ustanovili prostovoljno gasilsko društvo in da bi nabavili potrebno gasilno orodje. Kronist navaja dobesedno: iz teh sestankov je prišlo do ustanovnega občnega zbora, na katerem je bil izvoljen pripravljalni odbor za ustanovitev društva. Pozneje pa je bil prvi občni zbor »Prostovoljnega mestnega gasilskega društva« v Idriji v stari dvorani pri Didiču. Kronist žal ne navaja točnega datuma. Občina je medtem že poskrbela za shrambo gasilskega orodja v prostorih za občino, takratna hišna št. 509. Pozneje so se preselili na Stari trg, sedaj Trg svobode, v prostore rudnika, kjer je bila stara osnovna šola ob Nikovi.

Prvi upravni odbor so sestavljali:

Franc Ksaverij Goli — načelnik, Franc Didič — podnačelnik, Franc Vončina — tajnik, Alojzij Novak — plezalski četovodja, Franc Kos — namestnik četovodje, Franc Kanduč — brizgalniški četovodja, Anton Alič — namestnik brizgalniškega četovodje.

Kronist je nato zelo natančen pri navedenju datumov, opisi pa so vse preveč lakonični in suhoparni, da bi bilo mogoče iz njih rekonstruirati razvoj društva in dogodkov, ki so vplivali nanj. Ker je bilo v tem času politično gibanje v Idriji zelo razgibano in je zadevalo tri glavne politične stranke — klerikalno, liberalno in nazadnje tudi socialnodemokratsko — bi bilo nujno potrebno, da bi tudi od te strani osvetlili njegov razvoj, kar bo pa le delno mogoče, ker manjkajo zadevni zapisniki, ustno izročilo pa v tem pogledu ne more več biti točno.

Gasilski dom v Idriji

Foto: Mestni muzej

Leto 1890: sestavljajo se pravila društva in načrti za gasilski dom. Iz Gradca so naročili skakalno rjuho, 6 bakelj na petrolej, 14 m dolgo lestev v treh delih z opornimi drogovi in dve strešni lestvi. Novembra so prejeli od ljubljanske tvrde Samassa brizgalno snemalko in voz z rezervnim vozom za 960 goldinarjev, v drugi polovici decembra pa je c. kr. deželna vlada potrdila društvena pravila.

Leto 1891: izdan je bil oklic meščanom, da bi pristopili k društvu kot aktivni in podporni člani, iz Ljubljane pa je društvo dobilo od iste tvrde na račun občine veliko brizgalno na štirih kolesih za 1240 goldinarjev. Dne 18. okt. so imeli izredni občni zbor, 11. dec. pa redni letni občni zbor. Čemu je bil potreben izredni občni zbor, iz kronike ni razvidno. V naslednjem letu so imeli redni občni zbor že 10. jan. — torej v pičlih treh mesecih kar trije občni zbori!

Leto 1892: pobožnjakarski vpliv se vidno okrepi, ker kronist zelo točno navaja sodelovanje gasilcev pri raznih svetih mašah, strazah pri božjem grobu, zahvalnih mašah v čast presvitlega cesarja in podobnih manifestacijah, o čemer so zelo pogoste tudi seje upravnega odbora. Srečno so prestali tudi že prvi požar v Sp. Idriji, ko je gorelo pri Ivanu Kendi. Priredili so tudi že prvi izlet v Žiri, kjer so imeli dopoldne sveto mašo, popoldne pa veselico, da so ugodili bogu in hudiču. Decembra pa so poslali prošnjo njegovemu veličanstvu cesarju Francu Jožefu, da bi nakazal podporo društveni blagajni.

Leto 1893: dne 18. februarja se je društvo korporativno udeležilo svete maše ob 40-letnici napada na presvitlega cesarja v zahvalo srečne rešitve njegovega življenja. Dne 8. marca pa je društvo pristopilo h Kranjski deželni gasilski zvezi v Ljubljani. Dne 26. in 27. avgusta so slovesno blagoslovljali društveno zastavo.

Leto 1894: Kranjska hranilnica v Ljubljani je darovala društvu 100 goldinarjev, sicer se pa člani vestno udeležujejo vseh svetih maš in procesij. Dne 18. marca so imeli zopet izredni občni zbor, dne 22. julija pa celodnevni izlet v Črni vrh.

Za leto 1895 ni nobenih pismenih poročil, leta 1896 deželna vlada Kranjske zavrne prošnjo za ustanovitev podporne blagajne. Dne 12. julija so imeli tretji požar pri Hinku Jurmanu v Rožni ulici, dne 23. novembra pa je društvo imenovalo svojega načelnika gospoda Franca Ksaverija Golija za častnega člana in mu izročilo diplomu za njegove zasluge.

Leto 1897: četrti požar, ko sta goreli dve hiši pri Trčku in Gromu ob Nikovi. Sledi

močno politično trenje v društvu, ki je telo že dalj časa in kmalu nato izbruhnilo na dan: dne 21. aprila je stotnik Franc Bizjak odpovedal načelništvu, prav tako tudi podnačelnik Luka Vončina in Bernard Tukač. Tem prvim znakom politične krize v društvu je sledil izredni občni zbor 9. maja. Kronist, ki je bil politično opredeljen na klerikalno stran, je tudi zapisal sklep občnega zbora na zelo originalen način, ki ga navajamo dobesedno: »Za društvene zasluge je bil izključen iz društva gospod Franc Ksaverij Goli.« Vsekakor edinstveno maščevanje kronista svojim političnim nasprotnikom!

Nov upravni odbor so sestavljali: Dominik Kineze — načelnik, Luka Vončina — podnačelnik, Franc Vončina — tajnik, Anton Kastrin — blagajnik, Franc Bizjak in Anton Vončina — svetovalec. Vsekakor odbor nove politične barve, zato iz kronike izginejo sodelovanja pri svetih mašah in procesijah, pogostejše pa postanejo veselice.

Do leta 1903 ni posebnih podatkov o večjih dogodkih v društvu, leta 1904 pa se zopet spremeni politična barva, in sicer na občnem zboru 31. jan.: Josip Šepetavec — načelnik, Mijo Štravs — podnačelnik, Josip Kogej — tajnik, Karel Pečirer — blagajnik, Ivan Kumer in Josip Poljanšek — svetovalec. Vaje so sedaj zelo pogoste in so ob 5. uri zjutraj. Dne 9. julija je dala občina napraviti načrt za gasilski dom.

Leta 1905 se ni zgodilo nič posebnega. V letu 1906 je najprej odstopil tajnik Franc Vončina, v decembru pa še načelnik Josip Šepetavec. V letu 1907 je bil na januarskem občnem zboru izvoljen na njegovo mesto Mijo Štravs. Dne 18. marca v tem letu je društvo pristopilo h Kranjski gasilski zvezi. Do leta 1911 kronist ne navaja posebnih dogodkov, če izvzamemo morda nakup sekirice za načelnika. Prevladuje precejšen klerikalni vpliv, ker so maše in procesije zopet zelo pogoste. V tem letu pa je zanimiva opomba, da se je društvo udeležilo serenade na čast novoizvoljenega župana Ivana Štravs, ki je bil prvi socialnodemokratski župan na slovenskem ozemlju, kar bi dalo tudi slutiti novo smer v društvu.

Dne 3. marca 1912 so imeli izredni občni zbor, kjer so sprejeli v članstvo delovne in podporne članice ter prepovedali izposojanje delov gasilske obleke za igre in predpustne šeme. Ženski odsek je imel sejo 9. junija in za načelnico je bila izvoljena Mici Bajtova, za podnačelnico pa Jožefa Kendova. Dne 3. avgusta je zapisal kronist zanimivo opombo, da je celoten odbor dobil na seji nezaupnico brez navedbe vzroka. Že 11. avgusta je bil izredni občni zbor, kjer je bil izvoljen nov

odbor z načelnikom Francem Hladnikom, dne 22. dec. pa je bil iz društva izključen prejšnji predsednik Engelbert Dermelj.

Leta 1913 je bila 8. marca seja, na kateri so sklenili, da odstopijo od stare Kranjske gasilske zveze in pristopijo h Kranjski deželni gasilski zvezi, ker je bila prva nemška. Društvo pa se kljub temu še vedno udeležuje parad v počastitev njegovega veličanstva cesarja.

Leta 1914 je v kroniki 24. junija zapisana napoved vojne, dograjena pa je bila hiša št. 509 za občinskim poslopjem, kjer je dobilo društvo shrambo za orodje. Med vojno je društvo redno delovalo, kronika pa ne beleži posebnih dogodkov. Občni zbori so v redu, gasilci se vestno udeležujejo raznih procesij in komemoracij, od časa do časa pa tudi izključijo kakega člana, kar kaže, da se kljub vojni strankarske strasti niso prav nič pomirile.

Dne 22. nov. 1918. leta pa je kronist za-beležil prihod italijanskih čet v Idrijo.

Po prvi svetovni vojni je društvo enostavno nadaljevalo svoje delo. Že 5. jan. 1919 so imeli občni zbor, na katerem so izvolili naslednji odbor: Ivan Žumer — načelnik, Alojz Božič — podnačelnik, Karel Bajc — tajnik, Ferdinand Eržen — blagajnik, Anton Krivic in Karel Božič — člana. Dne 22. junija se je 224 članov udeležilo procesije.

Važno je leto 1922, ko so imeli 12. marca sestanek vsega članstva in izvolili odbor za gradnjo gasilskega doma. Občini so postavili ultimat, da do 30. aprila izdela načrte, sicer bodo vsi člani izstopili iz društva. Že na sestanku so pobrali prve prostovoljne darove, kronist pa nadalje posebej beleži seje tega odbora. Dne 2. aprila so izvolili za častnega člana Karla Trevna za njegove zasluge v korist društva. Že v tem letu začno italijanske oblasti preganjati društvo, ker je ohranilo vse preveč slovenski značaj. Dne 16. junija je oblast prepovedala nastope v delovni in paradni obleki.

Nadaljnja zgodovina tega društva postaja vedno bolj zanimiva. Zavedno članstvo se bori za ohranitev slovenskega značaja društva, okupatorska oblast pa išče vse mogoče oblike nagajanja in preganjanja. Društvo je človekoljubna organizacija, zato je ni bilo mogoče enostavno ukiniti, prav tako pa je bilo tudi nemogoče, da bi ji okupator vsilil italijanski značaj.

Dne 1. julija 1922 Teritorialna legija orožništva iz Trsta ponovno prepove nositi uniforme. Društvo je takoj odpovedalo vaje in sklenilo, da se v civilnih oblekah ne bo udeleževalo niti vaj, niti gašenja požarov. Dne

8. julija so ta sklep nekoliko omilili, ker bi pri požarih imelo škodo samo naše slovensko ljudstvo: člani naj z oblek odstranijo vse znake in napise in naj se udeležujejo samo gašenja požarov, dokler delovanje društva ne bo tudi formalno odobreno. Kljub temu pa društvo ni delovalo od julija 1923 do julija 1924. Gašenje požara pri Mariji Šepetavec v Rožni ulici so se člani udeležili v civilnih oblekah.

Dne 7. januarja 1924 so vendar vložili prošnjo na kr. prefekturo v Tolminu, da bi odobrila delovanje društva in uporabo uniform. Dne 21. julija so prejeli potrjena društvena pravila, dne 27. julija pa so imeli že občni zbor, kjer so izvolili naslednji upravni odbor: Ivan Žumer — načelnik, Franc Hladnik — podnačelnik, Filip Kogej — tajnik, Anton Repič — blagajnik, Franc Lapuh in Ignacij Jereb — člana. Od občinskega komisarja Karla Castelazzija pa so zahtevali častno besedo, da se bo začelo z gradnjo gasilskega doma. Oblastem so poslali tudi barvne slike delovne in paradne obleke ter zastave, da bi jih dovolile uporabljati, kar so pozneje odobrili, vendar z zahtevo, da se spremeni vijoličasta barva; društvo se je uprlo, ker ta barva pač ne more biti protidržavna. Dne 26. dec. so morali vpeljati dvojezično poslovanje in nabaviti dvojezično stam-piljko. Kmalu nato so morali nabaviti k zastavi še trak z italijansko trikoloro in napisati nanj ime društva v italijanščini. V tem času je bila ustanovljena v Idriji na pobudo idrijskega društva Občinska gasilska zveza, h kateri so pristopila tudi vsa ostala gasilska društva s podeželja. S to ustanovitvijo so želeli ohraniti društva.

Dne 22. nov. 1925 so položili temeljni kamen novega gasilskega doma. Svečanost sta spremljala ves pomp in režimska propaganda. V temeljni kamen so vzdali v bakreni šatulji pergamentne dokumente, ki naj bi vedno pričali o tem velikem dogodku. Vse stroške je nosila občina.

Dne 27. dec. tega leta je bil občni zbor in za načelnika je bil izvoljen Franc Lapuh, že naslednje leto pa so morali spremeniti vse zunanje znake in čine članov ter jih prikrojiti italijanskim. Nato so začeli z akcijo za gradnjo doma, ker zaradi prenizke cene ni hotelo prevzeti gradnje nobeno podjetje. Občina je celo hotela obesiti gradnjo doma društvu, kar pa jim je bilo odsvetovano. Dne 7. nov. je odstopil načelnik Franc Lapuh, na njegovo mesto pa je bil izvoljen Ivan Čibej.

Dne 27. maja 1927 so še utegnili odigrati igro »Zakleti grad«, čeprav jim je oblast pri tem zelo nagajala in so dobili dovoljenje šele na intervencijo slovenskega poslanca Bitež-

nika. Dne 18. dec. je bil izvoljen za načelnika Franc Hladnik.

Dne 28. okt. 1928 so končno blagoslovili nov dom, seveda z velikim režimskim pompom.

Dne 28. okt. 1928 bi moral biti redni letni občni zbor. Ker pa se je medtem občina že pripravljala, da prevzame gasilstvo v svoje roke in društvo ukine, so imeli samo sestanek, kjer so članom obrazložili nov položaj.

Kronist končuje svojo kroniko v tem letu s silvestrovim večerom, ki je bil pri Kavčiču. To pa je obenem tudi konec tega žilavega društva, ki je moralo kloniti pred prehudim okupatorjevim pritiskom.

Občina je nato imenovala štiri poklicne gasilce po vzorcu italijanske organizacije gasilstva, ki ni poznala prostovoljnih gasilskih društev. Sprva so bili to domačini Slovenci, ki jih je vodil kot četovodja Franc Bon iz Bovca. Pred izbruhom druge svetovne

vojne so slovenske gasilce premestili v no tranjost Italije, na njihovo mesto pa so prišli Italijani. Ob kapitulaciji Italije septembra 1943 so ti gasilci pobegnili skupaj z ostalimi italijanskimi oblastniki. Že med vojno so nekdanji člani društva večkrat nastopili kot pomočniki pri gašenju požarov, posebno po bombardiranju mesta. Ti ljudje so se sedaj združili v nekako prostovoljno četo, ki je opravljala svoje človekoljubno delo do konca vojne.

Prostor nam ne dovoljuje, da bi na tem mestu podrobneje obdelali drugi del razvoja gasilstva po osvoboditvi, zato naj samo omenimo, da se je prostovoljna četa takoj bolje organizirala. Njeni člani so imeli že leta 1946 redni letni občni zbor, ki je vzpostavil društvo na osnovi novih pravil v osvobojeni domovini. Istočasno so rudniški gasilci ustanovili obratno gasilsko četo pri Rudniku živega srebra in jo okoli leta 1950 organizirali kot samostojno edinico.

Borci pripovedujejo ...

Anton Vončina-Bobi

Pred lastnim grobom

Marca leta 1943 smo partizani Črtove čete prevzeli drugo skupino novincev, ki smo jih morali prepeljati na osvobodeno ozemlje na Dolenjskem. Dva borca, ki sta se nam pri prvi skupini popolnoma izčrpala, smo morali oddati kurirjem v neki karavli pri Črnem vrhu. Krenili smo po isti poti kakor ob prevozu prve skupine, vendar smo naleteli na večje težave, ker so nas Italijani vedno zasledovali in pogosto smo padali v zasede. Ali je bilo po sredi izdajstvo ali so Italijani nekaj zaslutili? Tega ne bomo nikdar izvedeli. V Slavnah pri Postojni pa so nam terenci vseeno prinesli izdatno kosilo, da smo se enkrat pošteno najedli, kar nam je vtilo novih moči. Šli smo zopet mimo Snežnika, ponovno naleteli na zasede in zgubili več ljudi kakor na prvi poti. Novince smo morali peljati prav v kočevske gozdove, kjer naj bi bila pripravljena hrana. Tu smo naposled le našli spremeljevalce z Dolenjske, vendar so nam ljudje padali kar v skupinah zaradi gladu in izčrpanosti. Hrane ni bilo, ker je divjala zopet ofenziva. Našli smo nekaj starih jelenovih kosti in jih oglodali. Pojedli smo celo nekaj kravjih kož ter iskali razne koreninice. Treba je bilo postaviti straže, toda ljudje so nam enostavno spali in nismo jih mogli prebuditi. Končno smo našli zvezo z neko karavlo, ki je takoj postavila straže. Vrh vseh pa smo morali prevzeti tudi nekaj ljudi iz prvega spremstva, ki so jih

brigade odklonile kot nesposobne in smo jih morali peljati nazaj. V tem kotlu, kjer smo počivali do tretje ure popoldne, se nas je zbralo že okoli 800. Bili smo brez hrane in celo po vodo smo morali hoditi uro daleč.

Tedaj sta se komandir Črt in komandir dolenjske čete odločila, da bo treba napasti Ribnico, da si pridobimo hrane in obvarujemo ljudi pogina.

S seboj smo vzele vse oborožene ljudi in nekaj prostovoljcev brez orožja. Prithotapili smo se v Ribnico z nalogo, da se moramo kjerkoli prebiti do hrane in da se nihče ne sme umakniti brez povelja. Ko sem razporejal straže okoli cerkve in župnišča, je moj tovariš Rajko Tratnik nenadoma zagledal v župnijskem oknu župnika, ki je dvignil pištolo in pomeril name. Rajko me je zgrabil za vrat in me potegnil k sebi za vogal. Strel je zgrešil, istočasno pa se je vsul na tisto mesto tudi rafal italijanske »brede« iz zvonika, kjer so bili belogardisti. Kljub temu nam je uspelo, da smo vdrli v župnijski hlev in k nekaterim kmetom, kjer smo na hitro pobrali, kar smo dosegli. Medtem je že začela streljati italijanska artilerija. Moji borci so nabrali krompirja, kolerabe, konja, kravo in junico. Precej hrane so nabrali tudi ostali tovariši in začeli smo se vračati proti postojanki. Kmalu smo ugotovili, da smo imeli izredno srečo, ker ni nihče padel in tudi

ranjen ni bil nihče. Ugotovil sem tudi, da daje glad človeku izreden pogum in spretnost!

Ko smo bili že blizu postojanke, je v našo bližino vsekala italijanska granata, ki je tako splasila našo komaj vpljeno kravo, da je potegnila z vso silo in nam ušla. Komandir dolenske čete je v razburjenosti zagrozil, da bo vodnik krave ustreljen, če je ne dobimo nazaj. Nekaj borcev se nas je takoj zbralo in postavili smo se v strelce kljub sovražnemu artilerijskemu obstreljevanju. Kravo smo končno obkolili in jo naskočili kakor muhe. Vsakdo jo je zgrabil po svoje in srečno smo jo pripeljali med naše sestradance.

Konja smo namenili brigadi, prav tako junico, ker je bila še zelo mlada. Za zakol smo določili kravo in pri tem ugotovili, da je breja. Nič ni pomagalo. Mesar je odstranil tele in po komandirjevem ukazu ga je moral zavreči, ker smo se bali, da bi kdo obolel. Na ta odpadek pa so se vrgli naši sestradani ljudje, si ga raztrgali ter pojedli kar surovega. Vse komandirjeve grožnje so ostale brezuspešne. Ljudje so prežali na vse ostanke, ki jih je odstranjeval mesar, ter jih sproti odnašali, umazanijo pa so enostavno obrišali ob travo. Skratka: pojedli smo vse. Nato je vsakdo dobil svojo porcijo. Komandir je ugotovil, da je ostalo v kotlu še kakih deset litrov juhe in kosti, kar je želel razdeliti med najbolj potrebne. Tedaj pa so ljudje navalili na kotel s tako silo, da so ga prevrnili in vprašanje dodatka je bilo rešeno. Naposled smo spekli še vse kosti in pojedli pepel.

Nato smo se začeli vračati. Bilo nas je okoli 60, večinoma starejših, med njimi tudi več idrijskih rudarjev. Zavrnjene borce smo nameravali porabiti za razna dela v zaledju.

Pri Pivki smo bili izdani in bi bili skoraj padli v zasedo. Morali smo se vrniti in se obrniti proti Slavam. Bilo je ponoči in imeli smo smolo, da je neki tovariš zadel s kotlom ob železniško rampo, kar je opozorilo Italijane, ki so takoj alarmirali svojo vojsko, vendar smo se srečno prebili do Slaven, kjer so nam terenci prinesli nekaj hrane. V borovem gozdiču so nam ljudje padali že kar v skupinah, zato smo se odločili, da se ustavimo in si skuhamo, kar so nam prinesli terenci. Komandir Črt je takoj razporedil straže, ker smo vedeli, da nas bo zasledovala vojska iz Pivke. Kmalu so nas izvidnice začele opozarjati, da se bližajo sovražne skupine z vseh strani. Črt je odredil zbor vseh oboroženih ter ukazal, da se razdeli hrana, katere pa oboroženi nismo bili več deležni. Šli smo v zasede in na levem krilu je kmalu začelo pokati. Takoj nato je počilo tudi na desnem krilu. Jaz sem bil v sredini. V bližini je bil Idriječan Rajko Tratnik, ki me je opo-

zoril, da lezejo proti nam Italijani. Neki italijanski kapetan se je k sreči zadel s čelado ob kamen. Pustili smo jih na kakih deset metrov, nakar smo se spoprijeli z ročnimi granatami. Italijani so se umaknili, vendar so takoj nato še močneje napadli. Strahovito so streljali, posebno s strojnicami. Ker smo imeli dobro kritje, smo odbili tudi ta napad. Komandir je medtem ukazal, naj se neoboroženi umaknejo proti Čavnu. Pri tretjem napadu nam je začelo zmanjkovati municije. Med prvimi napadalci je bil neki kapetan, katerega je zadel Rajko naravnost v čelo, jaz pa sem podrl podoficirja. Imeli pa smo nalogo, naj se nikamor ne umaknemo. Prav tedaj smo tudi ugotovili, da je bila zveza z ostalimi tovariši pretrgana, zato sem poslal na zvezo Rajka, ki mi je kmalu nato kriknul, da je ranjen. Pozneje sem zvedel, da ga je našel neki kurir hudo ranjenega. Takoj nato je padel zraven mene neki tovariš z Vipavske. Ostala dva sama z nekim Cirilom. Padlemu tovarišu dva vzela še zadnje štiri naboje in tri bombe, ki sta jih takoj postreljala. Čez kake pol ure je bil ranjen z dumdumko v roko tudi Ciril. Izročil mi je še eno bombo, drugo pa je držal zase, da se v skrajni sili sam konča. Zavlekel se je k meni, da sem ga vsaj nekoliko ščitil. Italijani so pritiskali vedno tesneje. Postreljal sem še zadnje naboje in obdržal bombo zase, predzadnjo pa sem vrgel proti sovražnikom in naročil Cirilu, naj se požene v odprtino; napravil je tako in ostal sem sam. Pozneje sem zvedel, da je Ciril ostal živ, vendar invalid.

Ni mi kazalo drugega, kakor da z zadnjo bombo pokončam sebe. Vžgal sem jo in stisnil pod trebuh. Bomba pa ni vžgala in vedel sem, da me bodo ujeli. Tedaj sem zagrebel bombo v listje, puško pa potisnil mrtvemu tovarišu zraven sebe. Nad menoj se je že pojavil italijanski oficir in mi zaklical, naj dvignem roke. Drugega mi tudi ni kazalo. Takoj nato so udarili proti meni. Neki vojak je pobral puško in me udaril po glavi, da sem se onesvestil. Ko sem se nekako prebudil, sem bil zvezan z bodečo žico. Bil sem ves krvav in onemogel, kri pa mi je tekla iz ušes in nosa.

Peljali so me na senošet, kjer so imeli zbrane padle Italijane. Med njimi sta bila tudi kapetan in podoficir. Z druge strani so pripeljali še nekega tovariša z Vipavske, ki je bil tudi zvezan in ves krvav. Tu so naju še strahovito pretepli in še enkrat preiskali. Nato so nas razporedili. Spredaj dve četi, ob strani dve četi in kolona, zadaj pa ostale čete. V sredini so nesli svoje padle vojake, za drugo četo pa so vodili naju, zvezana med seboj z dolgo vrvjo. Iz gozda je prišel tudi neki Idriječan, ki ni bil popolnoma naš in so

ga pozneje naši ustrelili. Že tedaj nam je s svojimi izjavami mnogo škodoval.

V Slavnah so nas zopet tako pretepli, da smo se onesvestili. Pri pretepanju so se posebno odlikovali karabinjerji iz Slaven. Nato so nas kot drva vrgli na kamion in nas odpeljali v vojašnico v Pivki. Od časa do časa so nas polili z vodo, da smo se osvestili. V Slavnah so mi bili že sneli žico in roki vtaknili v lisice. Ostala tovariša so zaprli skupaj, mene pa posebej. Čeprav sem imel na roki lisico, so me pripeli z verigo še k neke-mu obroču. Dva dni in dve noči mi niso dali niti piti niti jesti, to se pravi, da že šesti dan nisem ničesar zaužil. Medtem so me vodili na razna zasliševanja in vselej so me tudi temeljito pretepli. Skliceval sem se, da sem bil prisilno mobiliziran. Četrty dan je prišel k meni vojaški duhovnik, ki je hotel, da se spovem. Povedal sem mu, da se nimam česa spovedati, vendar sem pričakoval od duhovnika vsaj prijazno besedo, ki je pa zame ni imel. Pred odhodom me je s sarkazmom vprašal, če se zavedam, kaj me čaka. Ker mu nisem takoj odgovoril, mi je grobo povedal, da bom ustreljen in odšel.

Kmalu nato sem zaslišal na dvorišču brne-nje avtomobila. Bil sem tako slab, da nisem mogel dvigniti niti glave, v kateri mi je strašno šumelo. V celico sta vstopila oficir in podoficir. Kar na kratko sta mi povedala, da me peljejo na streljanje. Podoficir me je odklenil, nakar sta mi oba pomagala, da sem se dvignil. Rekel sem jima, da mi je vseeno, kam me peljejo, le hitro naj opravijo. Naložili so me na kamion in me priklenili k stranici. Na avto je stopilo še dvanajst vojakov. S seboj so imeli tudi dve lopati in dobro sem vedel zakaj. Peljali so me proti Slavnah, kjer sem zopet srečal karabinjerje, ki so se mi hudobno posmehevali. Od tod so me peljali še kakih deset minut na rob nekega gozda. Tu so me odvezali in ker nisem mogel stati, so mi dovolili, da sem sedel. Že med

potjo sem opazil, da je bil oficir dobrega srca in da mu je bilo žal, ker me mora ustreliti. Podoficir pa je bil prava fašistična hudoba, ki je takoj zahtevala, da si moram sam izkopati grob. Zbral sem vse sile in mu odločno zabrusil v obraz, da je to nemogoče in da mi je vseeno, če me pustijo nezakopana. Nato so določili, da mi morajo grob izkopati vojaki. Tega so se zelo branili in so porivali lopate drug drugemu. V pol ure so izkopali ozek rov, da bi me komaj stisnili vanj. Med prepiranjem zaradi prenizkega groba smo zaslišali motor, ki je prihajal proti nam. Neki vojak je vozil z vso brzino in ko je ustavil, se mu je motor obrnil prav v nasprotno smer. Bil je kurir, ki je prinesel neko pismo in ga izročil oficirju. Ko ga je le-ta prebral, je vojakom zaklical ves zadovoljen: »Končajte«. Nato se je obrnil k meni in mi rekel: »Imaš srečo, fant!« Nato so me naložili zopet na kamion in me odpeljali nazaj v vojašnico, kjer so me vrgli zopet v zapor. Pozneje sem zvedel, da je prišlo iz Idrije sporočilo, da sem bil res prisilno mobiliziran. Lažno potrdilo, ki ga je bil ob odhodu v partizane izročil Vojko moji družini, je torej le imelo svoj pomen.

Kmalu nato so me prišli vprašati, če bom kaj jedel. Odklonil sem, ker nisem imel dovolj moči. Ponudili so mi tudi cigareto, ki mi je zelo prijala, vendar sem utegnil potegniti samo nekajkrat, nato se mi je zavrtelo v glavi. Prinesli so mi polno skledo rižote. Zajel sem dvakrat, nato pa odklonil, ker sem se spomnil, da ne smem hitro jesti po tolikih dneh stradanja. Prosil sem, da bi me odklenili in mi pustili hrano, da bi jo pojedel počasi.

Bil sem rešen najhujšega. Neizkopan grob je ostal prazen, a še danes ga vidim, če se le spomnim tega dogodka, ki je bil najhujši v mojem življenju. Pred menoj pa je bil nov križev pot, ki se je začel že naslednjega dne, ko so me odpeljali v Trst.

M L A D I N S K I K O T I Č E K

Delo šolske skupnosti dijakov na gimnaziji v šolskem letu 1959-60

Šolska skupnost je oblika sodelovanja dijakov pri družbenem upravljanju šole in hkrati njihova priprava za kasnejše sodelovanje pri družbenem upravljanju, ki daje pečat vsemu našemu družbenemu življenju. Delo skupnosti je potekalo predvsem preko razrednih skupnosti ter raznih oblik neposrednega sodelovanja pri upravljanju šole.

Oglejmo si najprej delo teh oblik, v katerih dijaki vsaj na zunanji najbolj opazno prispevajo

svoj delež k družbenemu samoupravljanju. To so predvsem knjižnica in čitalnica, delo pri mlečni kuhinji, pri pripravi športnih dnevnov, dežurstvo in seveda sodelovanje dijaških predstavnikov pri delu šolskega odbora.

Knjižnica in čitalnica sta letos poslovali v novem, lepo urejenem prostoru, kar je omogočilo tudi sodobnejši način izposojanja knjig z neposrednim dostopom bralcev do knjig. Povečalo se je tudi število knjižničarjev. Le-ti so se več-

krat sestajali ter razpravljali o poslovanju knjižnice in čitalnice, ki je tudi bila pod njihovo oskrbo. Pridobili so mnogo novih bralcev, predvsem v osemletki, ni pa jim uspelo povečati zanimanja za nove knjige med dijaki gimnazije. O tem so sicer precej razpravljali, toda do rezultatov ni prišlo. To bo njihova najvažnejša naloga drugo leto. Čitalnica je letos poslovala vsak dan. Po sklepu celotne skupnosti so dežurali v njej vsi dijaki, za ostalo poslovanje pa so skrbeli knjižničarji. Tako so vsi dijaki imeli priložnost, da pokažejo in vzgajajo svoj čut odgovornosti do lastnine, ki ni moja in ne tvoja, ampak naša. V glavnem so dijaki ta izpit dobro prestali ter je delo v čitalnici dobro potekalo. Z novim prostorom in z novimi, tudi tujimi revijami, naročenimi na željo dijakov, se je obisk močno povečal. Tudi ob nedeljah, ko so dežurali prostovoljci, vsaj v zimskih mesecih ni manjkalo bralcev.

Kakor v čitalnici tako so tudi na hodnikih med odmorji dežurali vsi dijaki. Da je bilo tu vedno vse v redu, ne moremo trditi, bodisi ker so dežurni malomarno opravljali svojo dolžnost ali pa ker jih ostali, posebno iz višjih razredov, niso poštovali. Največji red je bil, ko ni bilo na hodnikih nikogar, tudi dežurnih ne. Najbolje bi seveda bilo, če dežurnih sploh ne bi potrebovali in bi vsakdo sam upošteval hišni red.

Sportni referenti v razredih so skupaj s tovarišem profesorjem sestavljali programe za športne dneve. Žal je letos večina športnih dnevo padla na dneve, ko je bilo mnogo dijakov odsotnih na raznih prireditvah in bi bil zato reden pouk nemogoč. Zato pa so bili ostali športni dnevi res športni in, kar je najvažnejše, zajeli so aktivno vse dijake. Drugo leto bo treba tako nadaljevati in poiskati še pestrejšie oblike tekmovanj in iger. Želeti pa je čimveč iniciative s strani dijakov.

Dijaški predstavniki v odboru mlečne kuhinje so v redu opravljali svoje naloge: pobirali so prispevke, skrbeli za razdeljevanje malic, sporočali želje in pripombe dijakov ter sodelovali pri pripravi raznih čajank. Letos mlečna kuhinja ne dobiva več toliko pomoči, zato je bilo njeno poslovanje oteženo. Drugo leto, ko bo pomoč popolnoma izostala, bo vsekakor nujno zvišati denarni prispevek, precej pa bi lahko prihranili, če bi dijaki pomagali pri kuhanju in pripravljanju malic, kar že delajo na nekaterih šolah. Tako bi s prihranki lahko izboljšali tudi kakovost malic. O tem bomo morali drugo leto še razmisliti. Proti koncu leta smo sklenili ustanoviti higienski aktiv, ki bi skrbel za enotnejše nastopanje higieničarjev po razredih ter povečal skrb za osebno higieno in za ureditev razredov. V ta namen smo zaprosili tov. dr. Likarjevo, da je dala higieničarjem nekaj nasvetov glede načina in pomena njihovega dela. Ker pa se je bližal konec leta, aktiv še ni začel.

Še nekaj o delu dijaških predstavnikov v šolskem odboru. Letos smo dobili nov odbor, ki je že takoj v začetku pokazal dovolj zanimanja za naše probleme. Naši predstavniki v odboru so obiskovali seminar za člane šolskih odborov. V komisije novega šolskega odbora so bili imenovani tudi drugi dijaki: tako v komisijo za socialno-zdravstvena vprašanja (J. Čar), za tehnično vzgojo (M. Kerševan), za svobodne aktivnosti (R. Podobnik). Odbor je posvetil eno sejo problemom šolske skupnosti. Udeležili so se je tudi predsedniki razrednih skupnosti. Dijaki so posredovali odboru predloge glede pomoči socialno šibkejšim dijakom, dalje predloge za uvedbo pouka neobveznih predmetov, predlog za ureditev zabozdravstvene službe za dijake, nekaj mnenj in

predlogov glede opravičevanja zamud in izpraševanja. Drugo leto, ko bo novi odbor začel z rednim delom, bo tudi sodelovanje naših predstavnikov moralo priti še bolj do izraza.

Se delo razrednih skupnosti.

Razredne skupnosti so osnova vsega dela šolske skupnosti. Nanje odpadejo največje in najtežje naloge, kot je skrb za čim boljši učni uspeh, skrb za zdrave odnose med dijaki v kolektivu in pravilne odnose med profesorji in dijaki, skrb za socialne in zdravstvene razmere posameznikov, za red v razredu in podobno. Vsega tega se ne da doseči le na sestankih, ampak se mora odvijati neprestano, četudi na zunaj neopazno. Za to pa je potreben predvsem dober kolektiv, ki zraste v skupnem delu. Zaradi tega so razredne skupnosti opravljale tudi akcije, ki s prej naštetimi nalogami nimajo tesnejše zveze: prirejale so razne proslave, vsaka skupnost je priredila en zabavni večer s plesom, programom in čajanko za celoten šolski kolektiv, preko razrednih skupnosti se je organizirala brigada, ki je delala na športnem igrišču in v botaničnem vrtu, organizirale so razredne izlete, plesne vaje.

Kako so skupnosti opravljale svoje glavne naloge?

Učni uspeh so povsod skušali dvigniti s pomočjo šibkejšim dijakom, kjer je bilo to potrebno. Najbolje so se pri tem obnesle manjše skupine treh ali štirih dijakov, slabše pa večji krožki. Prvi razred je organiziral krožek za matematiko in angleščino, v drugem razredu, ki je majhen, je bila pomoč v glavnem individualna, tretji razred je organiziral skupine za pomoč v fiziki ter nekaj posameznikov za pomoč v drugih predmetih. Podobno tudi četrti. Posebno proti koncu leta, ko je bila prizadevnost z obeh strani dovolj velika, tudi uspehi niso izostali. Skrb za učni uspeh pa ne zajema le pomoči, zato bi morale razredne skupnosti vsaj nekoliko skrbeti tudi za zavestno disciplino med učnimi urami ter sploh za delovno vzdušje v razredih, o katerem včasih v nekaterih razredih (3. r) ni bilo niti sledu.

Večja aktivna zainteresiranost dijakov pri učnovzgojnem procesu na šoli, ki jo prinaša šolska reforma, se kaže tudi v sodelovanju dijakov pri ocenjevanju vedenja ter v prisotnosti predstavnikov razrednih skupnosti na redovalnih konferencah. Vedenje, tolmačeno v novem smislu, ne zajema le discipline, ampak tudi odnos do učenja in do dela izven šole ter odnos do kolektiva in do ljudi v njem. Vse razredne skupnosti so razpravljale o tem v obliki debat o vsakem posamezniku. Prve korake smo letos vsekakor že storili, čaka pa nas še mnogo dela, da se bodo take debate razvile v res zdravo, vsestransko tovariško kritiko, da ne bodo niti formalne, niti da ne bodo segale na preveč osebna področja. O tem bomo morali drugo leto še precej razmišljati.

Nekatere zaključke s teh debat so prenesli dijaški predstavniki tudi na redovalne konference. Tu so marsikateri problem vsaj nekoliko osvetlili tudi z dijaške strani in tako pripomogli do pravilnejše rešitve. Na vsak način je s prisotnostjo dijaških predstavnikov na redovalnih konferencah zginila skrivnostnost teh konferenc, ki je prej strašila med dijaki, saj se je sedaj javno pokazalo, da dobiš oceno pred tablo, ne pa za »zeleno mizo« na redovalni konferenci.

Tudi letos so razredne skupnosti pripravile sestanke z razrednimi skupnostmi staršev ter na njih obravnavale probleme, ki zanimajo obe strani: učni uspeh, udeležbo v MDB, ekskurzije in seveda denar zanje, izvenšolsko delo, zabave.

Vsi sestanki so potekali v prijetnem vzdušju in so kar dobro uspeli. Zeleti je, da bi postali taki sestanki redna oblika vezanja staršev na šolske probleme tudi v prihodnje.

Skupnosti so tudi pogozdovale in tako zaslužile precej denarja za zaključne izlete. Letos je bilo več ekskurzij kot prejšnja leta, tako v druge kraje kot tudi na razne objekte in razstave v Idriji. Skupnosti morajo skrbeti, da ekskurzije čim bolj uspejo, zato morajo tudi s svoje strani opraviti dobre vsebinske priprave.

Lahko rečemo, da so razredne skupnosti v primeri z lanskim letom le napredovale, sestanki so bili redni in po navadi tudi bolj pripravljeni. Vendar pa se je še vedno poznalo kampanjsko delo, od danes do jutri, to se pravi, da so razen učnih reševala le probleme, ki jih je sprožilo predsedstvo šolske skupnosti ali mladinski komite, niso pa samoiniciativno iskale tudi novih vprašanj. Deloma je seveda temu kriva tudi preobremenjenost z raznimi nalogami, posebno proti koncu leta.

Važno področje dela šolske skupnosti je tudi skrb za povečanje zanimanja za razne znanstvene, družbene in kulturne probleme kot dopolnilo k rednemu študiju. V ta namen je bila letos povečana propaganda za mladinski tisk ter za poučne in zanimive radijske oddaje. Glavno vlogo pri tem pa naj bi imela Tribuna mladih, ki naj bi v obliki debat ali predavanj posredovala dijakom znanje z raznih področij: literature, glasbe, zemljepisa, slikarstva, tehnike in podobno. Izvedena je bila tudi anketa, ki naj bi ugotovila zanimanje dijakov, in na tej osnovi je bil

sestavljeno načrt dela. Povabil smo tudi naše znane kulturne delavce na teh področjih. Zal je bilo od tega načrta le malo realiziranega, bodisi zato, ker je bilo težko dobiti zaželeni ljudi v Idrijo, pa tudi med dijaki ni bilo najboljšega zanimanja. Temu je krivo delno tudi to, da je bil program raznih predavanj in prireditev v zadnji četrtini leta že tako natrpan, da je primanjkovalo primerne časa. Vsekakor pa bi se bili organizatorji Tribune mladih lahko bolj potrudili pri iskanju novih oblik dela, če se že sprejetega načrta ni dalo realizirati. Res pa je tudi, da smo letos šele začeli z delom te vrste in začetek je vedno težak. Nekaj stvari pa je Tribuna mladih le pripravila: literarni večer Glasu mladosti, debate ob izidu Glasu mladosti, predavanje o jazzu, dve potopisni predavanji, v sodelovanju s klubom OZN predavanje o Afriki, predaval nam je tov. dr. Aleš Bebler, predaval nam je tov. Ivan Regent, predaval nam je skladatelj tov. Alojz Srebotnjak. Vse to je lepo uspelo.

Pregled glavnega dela šolske skupnosti je pokazal, da smo nekaj napravili, a tudi napak in pomanjkljivosti je bilo precej. Zato pa nas čaka zopet novo šolsko leto, da popravimo slabo in nadaljujemo z boljšim.

Naj se na koncu še zahvalim vsem, ki so nam nudili pomoč in kazali zanimanje za naše delo, tako članom šolskega odbora in profesor-skega zbora, predvsem pa tovarišici ravnateljici.

Vesele počitnice!

Marko Kerševan

Delo mladinske organizacije na gimnaziji v šolskem letu 1959-60

Šolsko leto je za nami in sedaj pregledujemo uspehe in neuspehe svojega dela. Skoraj ni dijak, ki ne bi sodeloval v neki obliki izvenšolskega dela. Vse to popoldansko delo se je v večini odvijalo v okviru mladinske organizacije. Njeno delo se deli v dve smeri. Prvo je delovanje mladinskega aktiva kot celote, drugo področje pa je delo krožkov in sekcij. Tudi pri pregledu dela se moramo držati teh dveh smeri. Krajše bom nakazal delo v prvem polletju, ker smo ga bili že pregledali ob semestru, podrobneje pa se bom ustavil ob delih v drugem polletju.

Glavna naloga MO kot celote je bila v prvem polletju ta, da čim dostojneje proslavimo jubilejno leto KPJ in SKOJ. V ta namen smo pripravili proslavo v Srednji Kanomlji. Med program folklorne skupine, recitatorjev in orkestra so bili vpleteni kratki referati o delovanju mladinske organizacije v preteklosti. Naš mladinski aktiv je bil skoro v celoti prisoten, zato je motila premajhna udeležba domačih mladincev, čeprav je bila dvorana natrpano polna. Prireditev je bila zamišljena ne samo kot proslava jubilejnih dogodkov, temveč tudi kot tovariško srečanje dveh mladinskih organizacij.

Za poživitev politično-ideološkega dela v razredih je MO tudi letos nadaljevala s tradicijo razrednih proslav. Letos so razredi tekmovali v pripravi in izvedbi najboljše proslave v čast Iva-Lole Ribarja. Proslave smo izvedli v novembru. Vsak razred je s pomočjo diafilmov prikazal delovanje mladinske organizacije v določenem obdobju. Proslave so bile zahtevne in so terjale delo celotne razredne skupnosti, zato so mnogo pripomogle k utrjevanju razrednih kolek-

tivov. Bile so dobro pripravljene, da se je komisija le težko odločila za najboljšo. Rezultati so bili objavljeni na proslavi Dneva republike.

MO je v prvem polletju prevzela tudi nalogo, da bo skrbela za delo mladinskih aktivov na obeh osemletkah. 9. oktobra je pripravila sprejem v MO. V organizacijo je bilo takrat sprejetih 132 dijakov gimnazije in osemletk. Sprejem je bil združen s proslavo 40. obletnice SKOJ. Naš komite je prevzel tudi skrb za izvolitev predsedstva v obeh kolektivih. Volitve so bile povezane s predavanji o delu in ciljih MO. Volitev so se udeležili tudi naši voditelji množičnih organizacij na šoli. Z mladino obeh aktivov smo živeli in delali v stalni povezavi. Predsedniki obeh aktivov so se udeleževali sestankov našega komiteja in so tu tudi dobivali smernice za svoje delo. Posebno aktiv na II. osemletki je lepo zaživel. V drugem polletju smo imeli zanje pripravljena tri predavanja, ki jih pa nismo uvedli v celoti. Pomagali pa smo jim pri izdelavi programa dela. Zelo lepo so se odrezali ambasadorji, planinci, taborniki in folklorna skupina, ki so povezano delali med mladino osemletk in vodili krožke.

8. februarja so četrtošolci v proslavo Kulturnega dne in v slovo od šole in idrijskih ljudi pripravili lepo proslavo pod naslovom: Ciril Kosmač in naša dolina. Z lastnimi barvnimi diapozitivi in magnetofonskimi posnetki ljudi in krajev iz pisateljeve ožje domovine, referati, recitacijo in pesmijo so predstavili našega človeka prav tako lepo, kot ga je znal opisovati Ciril Kosmač. Pred nami so se vrstile slike iz veselih, še več pa žalostnih strani življenja prebivalcev naše doline. Res škoda, da pisatelja ni bilo zraven.

Kljub uspešnim novembrskim proslavam smo do polletja ugotavljali, da se politično delo po razredih ne more razživeti. Predsedniki razrednih skupnosti so imeli dovolj dela z neposrednimi nalogami v kolektivu (medsebojni odnosi, pomoč pri učenju, urejevanje vedenja, higiena) in niso mogli sprejemati še nalog, ki jim jih je dajal šolski komite. Posledica je bila, da se komite v svojih nalogah ni mogel opreti na določenega človeka v razredu. Sepale pa so tudi politične ure. Zato je mladinski komite iz svoje srede izvolil predsednike razrednih aktivov. Ti so takoj poprijeli za delo in prevzeli agitacijo za mladinske delovne akcije in prevzeli skrb za politične ure. V sporazumu z upravo šole so razredni aktivisti dobili na razpolago dve razredniški uri mesečno. Poleg drugih vprašanj so razredi obvezno preštudirali naslednje teme: Perspektiva našega kmetijstva, Perspektiva idrijske komune, Načela jugoslovanske zunanje politike, Problemi novo nastajajočih držav. Ostale teme so bile prepuščene željam mladincev. Večinoma so bili to politični in kulturni pregledi. Politične ure so mnogo pripomogle k splošni razgledanosti mladincev, saj se je predhodno pokazalo, da le manjše število dijakov redno bere časopise in posluša radio. Politične ure so naletele na topel odziv, saj so bile diskusije večinoma zelo živahne.

Drugo važno področje dela v drugem polletju so bile priprave na brigado. 10. marca so udeleženci tečaja za brigadirsko funkcionarje pripravili brigadirsko konferenco. Na njej so predstavili značaj in namen letošnje zvezne delovne akcije. Lanski brigadirji so v diskusiji s spomini predstavili brigado celotnemu aktivu. Brigadirska konferenca je uspela. Že na njej sami se je javilo v brigado 17 mladincev. Nadaljnjo propagando so prevzeli predsedniki razrednih aktivov. V naslednjem tednu so bili skupni sestanki roditeljev in dijakov, na katerih smo predstavili brigado staršem in tako odpravili morebitne zapreke z njihove strani. Za brigado se je javilo 38 mladincev in mladink, od katerih jih je zdravniški pregled potrdil 29. Javilo se je tudi pet folklornih parov. Res škoda bo, če bodo popravni izpiti podrli vse načrte. V imenu celotne organizacije želim brigadirjem mnogo veselja in uspehov na trasi in upam, da bodo častno zastopali našo organizacijo.

Na brigadirski konferenci je bil v diskusiji sprejet tudi sklep, da se v okviru gimnazije ustanovi lokalna delovna brigada, ki bi prevzela skrb za ureditev okolice gimnazije, športnega igrišča, botaničnega vrta in pomagala pri morebitnih akcijah v mestnem merilu. Na osnovi tega sklepa je šolski komite izvolil tričlanski štab brigade, ki je prevzel organizacijo. Delo je dobro steklo in 9. aprila je brigada slavila prve uspehe. Dokončano je bilo športno igrišče za gimnazijo. Med majhno slovesnostjo so bili objavljeni rezultati tekmovanja, ki sta ga razpisala mladinska organizacija in šolska skupnost. Prvo mesto je dosegel II. razred, pohvaljenih pa je bilo tudi več posameznikov. Skupno je bilo opravljenih 98 prostovoljnih delovnih ur. Dograjeno je bilo košarkarsko, rokometno in odbojgarsko igrišče in postavljeno stojalo z vrvmi za plezanje. Otvoritvi so sledile tekme. Delo šolske brigade pa s tem še ni prenehalo; vse do konca leta so se bolj ali manj uspešno vrstila dela na botaničnem vrtu. Najbolje sta delala II. in III. razred.

27. aprila je bila svečana konferenca v počastitev Praznika dela. Na njej je bil objavljen tudi poseben majski delovni program. Namen

tega načrta je bil, da s povečano dejavnostjo proslavimo Dan mladosti, ki je bil letos še toliko važnejši, ker je sovpadel v 15. obletnico osvoboditve in 10. obletnico delavskega samoupravljanja. S tem načrtom smo izpolnili tudi zahteve tekmovanja, ki sta ga v počastitev Dneva mladosti razpisala okrajni komite in občinski komite LMS. Praznovanje je bilo razporejeno skozi ves mesec maj. Da je bilo lepše, smo ga praznovali skupaj z vaško mladino. MKUD je organiziral dva nastopa v Govejku in v Doleh. V veselem vzdušju smo skupno preživeli nekaj veselih ur. Doma pa smo Dan mladosti praznovali skupno z vajensko šolo. 24. maja je bila na gimnazijskem telovadišču majhna slovesnost. Najprej sta zapela združena pevska zbora, po govoru o pomenu Dneva mladosti in o uspehih povojne graditve pa smo poslali brzojavne čestitke našemu maršalu toč. Titu. Sledile so športne tekme med obema šolama. Med odmori je igral naš jazz-ansambel. Sodelovali pa smo tudi pri osrednjih prireditvah v mestu: športniki so se udeležili športnega tekmovanja, vse naše sekcije in krožki so sodelovali v paradi mladosti, slikarski in fotografski krožek pa sta razstavljala na občinski razstavi svoje letošnje slike in fotografije. Posebno pozornost so uživali naši slikarji.

Zaradi slabega vremena v juniju letos ni bilo partizanskega pohoda čez Bevkov vrh v bolnišnico Franjo in na partizansko svobodno ozemlje v Cerknem. Pohod bomo opravili v prvih dneh septembra. Razredni aktivisti naj svoje programe še izpopolnijo, da bo taborni ogenj čim lepši.

Poglejmo še v delo posameznih krožkov in sekcij.

MKUD »Zorko Prelovec« ima letos že drugo slabo leto. Ne moremo reči, da njegove sekcije ne delajo. Nasprotno, nekatere so zelo aktivne, le premalo povezana celota je MKUD. Po sekcijah je delo potekalo takole: Dramski krožek si je takoj v začetku leta postavil načrt. Igra »Večer v čitalnici« naj bi bila naštudirana do konca februarja. Cela vrsta objektivnih pa tudi subjektivnih zaprek je delo ovirala. Tako so se v drugem polletju odločili za novo igro »Pero« in jo res do konca leta naštudirali. Obe dosednji predstavi sta lepo uspeli. Folklor je že v začetku leta pričela z vadbo ruskih plesov. Ker je bil festival na Otočcu odpovedan, so ruske plesne zanamarili. Stara skupina je do konca leta naštudirala koroški rej in izpopolnila gorenjske plesse. Ustanovili smo tudi dve novi skupini na obeh osemletkah. Načrt za nastope v okoliških vaseh smo le delno izpolnili, saj sta bili predstavi le na Govejku in v Spodnji Idriji, solisti pa so nastopili v Srednji Kanomlji in na prireditvi »Vesela Goriška«. Večer folklornih plesov, na katerem so nastopale vse tri skupine, je slabo uspel in je bil pravzaprav zrcalo dela med letom. Pevski zbor je redno vadil. Delo je v začetku motila le neresnost nekaterih mladincev. V drugem polletju se je tudi organizacijsko utrdil. Udeležil se je občinske pevske revije, na okrajnem pevskem festivalu dosegel prvo mesto in se zato udeležil tudi republiškega pevskega festivala v Celju.

Orkester šteje sedem članov. Že v prvem polletju je naštudiral okrog 20 skladb. Igral je na vseh plesih v domu in na gimnaziji. Sodeloval je v kombiniranih nastopih MKUD, igral je tudi na mladinskem plesu v Nanosu. Bil je ena izmed najbolj delavnih sekcij MKUD in priskočil na pomoč pri vseh prireditvah. Risarski krožek je priredil dve interni razstavi in za Dan mladosti uspešno razstavljal tudi na občinski

razstavi. Lepo se je odrezal tudi na zaključni šolski razstavi. Mladinsko glasilo »Glas mladosti« urejuje šestčlanski odbor. Letos so izšle štiri številke. Sodelavci so se udeležili tudi nagradnega natečaja srednješolcev v Celju (Marija Cigaletova je dosegla prvo mesto, Jože Felc tretje), pripravili so literarni večer ob otvoritvi šolske čitalnice in so se uvrstili med vidne sodelavce Mladih potov. Za praznik mladosti so izdali posebno številko v dvojnem obsegu. Vsebinsko je Glas mladosti zelo napredovalo.

Planinci so poleg MKUD najštevilnejša naša organizacija. V svoj aktiv so povezali tudi učence osemletk. V začetku šolskega leta so se bili udeležili planinske slovesnosti v Završnici, potem pa so vse leto le životalili. Le težko bi jih opravičili s slabim vremenom. Med prvomajskimi počitnicami pa so spet oživel in napravili tri izlete: na Javornik, na Sivko, na Jelenk in to kljub slabemu vremenu. Pohoda Ob žici okupirane Ljubljane so se udeležili s samostojno skupino in so med planinskimi ekipami zasedli častno prvo mesto. Na splošno velja za vodstvo planincev, da je neelastično in ne zna organizirati novih oblik delovanja.

Jamarska sekcija je v letošnjem letu opravila 16 akcij v okolju idrijske občine ter izmerila 31 jam in brezen. Ponovno so obiskali Ravensko jamo, dva člana pa sta se udeležila merjenja 2000. jame v Rakovi dolini. Za vse izmerjene jame so napravili načrte in jih poslali v Postojno. V pripravi je raziskovanje naše stote jame v Črnem vrhu. Vsekakor so jamarji letos odlično delali.

Tudi mladinski kino je deloval v redu. Predstave so potekale redno vsak četrtek, čeprav niso bile vse njihove. Pionirjem osnovnih šol so bile v veselje, za kar je bila dokaz vedno polna dvorana.

Klub OZN je letos med prvimi pričel z delom. Ob dnevu OZN so pripravili plenarni sestanek za javnost, pripravili so tudi razstavo o OZN in z diafilmi seznanjali vse mladince z mednarodnimi problemi. Za Dan mladosti so pripravili svečan sestanek. Klub šteje 12 amba-

sadorjev. Udeležili so se tudi zasedanja klubov OZN v Celju.

Fotografski krožek je ob polletju pripravil razstavo v čitalnici, ob prazniku mladosti pa je sodeloval na občinski razstavi. V začetku leta so imeli za člane teoretični tečaj. Ker so ob polletju dobili za nagrado barvni film, so se v drugem polletju posvetili predvsem barvni fotografiji. Ob začetku šolskega leta bodo mogli že projicirati svoje barvne posnetke vsemu aktivu.

Taborniki so letos začeli zelo klavrno. Noben ni pokazal zanimanja za vodstvo. Naposled ga je prevzel prvi razred. Pripravili so propagandni tabor na Vojskem, 29. novembra so v štafetnem teku okoli Idrije zasedli prvo mesto. Udeležili so se tudi pohoda Ob žici okupirane Ljubljane, 22. maja so organizirali enodnevni tabor na Vojskem. Uredili so tudi taborniško opremo. Med počitnicami bodo taborili skupaj s taborniki osnovnih šol.

Sportniki. V prvem polletju je športno življenje potekalo v znamenju medrazrednih srečanj. Zelo se je razmahnil rokomet, medtem ko so druge panoge nekoliko zanemarili. Dvakrat so se srečali z mladinci EGS v Cerknem, z novogoriško gimnazijo in sodelovali v vseh tekmah v mestu. V drugem polletju so se razživele tudi vse druge športne veje, le strelci se niso mogli ogreti. Razvila se je atletika, pa tudi ženske so se udeležile srednješolskega tekmovanja v Gorici in sodelovale pri otvoritvi igrišča za gimnazijo. Lepe uspehe je dosegla tudi odbojarska skupina, ki je osvojila prvo mesto v Idriji in drugo mesto na srednješolskem prvenstvu. Izvedeno je bilo tudi košarkarsko prvenstvo gimnazije. Zelo uspešna akcija športnikov pa je bilo tekmovanje z vajensko šolo na Dan mladosti.

Poročilo je bolj opis delovanja mladinske organizacije kot pa kritična ocena dela. Nisem preveč iskal vzrokov in posledic, ker jih bomo podrobneje proučili ob začetku novega leta in začeli delo z izboljšanimi metodami.

Vsem mladinkam in mladincem želim lepe in prijetne počitnice, v novem letu pa še lepše uspehe!

Jerko Podobnik

Jože Felc:

Njiva pod plazom

Maje danes ni bilo na dvorišču. Postopal sem med skladovnicami drv, iskal sem človeka, ki bi se ukvarjal z menoj, a nisem našel nikogar, zato sem odšel k Idriji.

Voda je leno tekla med vrbjem in topoli, ki so bili razvrščeni kot soldati na obeh straneh. Tik za šolo je bilo toliko proda, da sem lahko gradil vodne rokave in jezerca. Tu sem ostal dolgo časa. Maje nisem pogrešal, saj k reki tako ni smela, vedno pa se tudi meni ni zdelo igrati se trgovino, kar je hotela ona.

Maja sploh ni smela nikamor, doma so ji brnili celo k nam domov; nikoli ni hotela povedati, zakaj ji brnijo, a spraviti v našo hišo je spet nisem mogel. Ker je bila nekoliko starejša, me je včasih pošteno potegnila za nos. Drugo jutro sem jo pričakoval, pa je ni hotelo biti. Spoznal sem, da sama ve, zakaj ji ne puste, pa mi tega le povedati ne mara. Imel sem jo zelo rad; če sva se sprla, sem vedno začel govoriti prvi jaz. Tisto popoldne pa je ni bilo. Vsako jutro je bila po navadi ob takem času že na dvorišču.

Ko sem prišel s proda domov, se je že hladilo kosilo. Sestra me je hotela tepsti, ker ji

nisem hotel povedati, kje sem bil. Mama je mirila — vedno je bila taka, samo mirila je, kaznovala pa nikdar tistega, ki je bil res kriv. To me je vedno jezilo. Oče je najprej dognal, kdo je kriv, potem pa ga je natepel. To se mi je zdelo nekako bolj pravično.

Jedel sem hitro, v krožniku ni bilo skoraj nič več, ko je stopil v kuhinjo oče. Nikdar ni pozdravil, vedno je samo nekako puhnil, kot bi se mislil oddahniti, potem pa sedel k mizi. Kadar je prihajal oče z dela, je bilo doma vse tiho.

Sestra, ki je od vseh otrok najbolj tožila, je takoj povedala očetu, da sem se celo dopoldne potepal. Navadno je oče ob takih prilikah dognal, kje sem bil, potem pa me je največkrat natepel. Tega dne pa je molčal, pihal je v prevroč mineštro in samo zrl predse...

»Kako je z njivo, jo bodo prodali Platnarjevim?« je slednjič nenavadno grobo vprašal.

»So jo že,« je mama takoj hladno odgovorila, čutilo se je, kot da bi se vdala v usodo, da je njiva poleg Platnarjeve hiše izgubljena.

Ko sem slišal Platnarjevo ime, me je zgra-

bilo; vedel sem, da imamo njivo tik njihove hiše, tudi to sem vedel, da ni naša. Takoj sem vedel, da je nekaj zaradi njive pod plazom.

Sestra, ki je bila starejša, si je upala celo nekaj pripomniti, oče pa je kot po navadi ob takih trenutkih, ne da bi koga pogledal, rekel: »Molči!«

Meni se je to zdelo imenitno, zato sem se sestrji potihoma smejal, ta pa se je zdaj bala očeta, da bi mu moj smeh zatožila.

Popoldne sem šel na dvorišče. K Idriji sem se bal, saj sem vedel, da me bo oče namikastil, če zve, da sem jo spet potegnil.

Pred Platnarjevimi sem zagledal Majo in ji hitel naproti. Ko sem prišel do nje, se je obrnila in molčala...

»Tvoj oče je nesramen,« je slednjič rekla čudno zamišljena predse in nato spet molčala.

»Moj oče...« Zmeglilo se mi je pred očmi, stopil sem bliže k njej. Nikogar še nisem slišal, da bi o mojem očetu tako govoril. Od Maje pa bi kaj takega sploh ne bil pričakoval.

»Zakaj tako praviš?« sem s težavo izustil.

»Njivo pod plazom je naš oče kupil in zdaj je naša, čeprav ste imeli poprej vi tam nekaj. Kordeževi so jo prodali nam.«

Nikdar je še nisem slišal tako učeno govoriti. Preprosto sem slutil, da se je tega navadila doma, ko je Platnar, njen oče, vpričo nje prav gotovo desetkrat in vsakomur povedal o kupčiji ter še o prepiru z našo hišo.

Strmel sem vanjo in premišljeval. Ona se ni zganila. Čutil sem, da bi se me rada znebila, da samo zato stoji še tu, da bi jaz še kaj rekel o njeni in da bi me potem zavrnila in odšla.

»Maja...« sem poltiho rekel in stopil prav do nje, ona pa mi je kazala le hrbet. Molčala je, take je še nisem videl. Nevede sem čutil njeno roko, ki je tako hitro in tako naenkrat razcefrala najino prijateljstvo. Sram me je bilo še enkrat spregovoriti njeno ime, zato sem počasi odšel. Ko sem se ji že oddaljil, je zavpila za mano:

»Naša bo njiva, saj smo jo mi kupili od Kordeževih, naša bo!«

Meni pravzaprav ni bilo nič zaradi njive, nikake zavisti ali poželenja nisem čutil do nje, mnogo mi je bilo le do Maje, ki je bila edina meni enaka in zame ustvarjena.

Ko sem stopal proti domu, sem čutil v grlu nekaj grenkega, sline sem težko požiral in hodil sem čisto počasi, najprej čez dvorišče, potem pa po stopnicah. V kuhinjo sem se bal vstopiti.

Oče je spal, mama in sestra pa sta klekljali in se menili:

»Zdaj ne bomo imeli niti krpe zemlje, grdo so napravili, njivo bi bili kupili mi, če bi bili Kordeževi povedali najprej nam, da jo nameravajo prodati,« je monotono govorila mama, ko sem odprl vrata. Vsega niti slišal nisem. Potem je bilo dolgo tiho, šele čez čas je sestra pretrgala molk:

»Pri Platnarjevih so bogatejši.« Nato je bilo spet tiho.

»Tudi mi imamo toliko denarja, da bi kupili njivo pod plazom,« je rekla mama, ne da bi pogledala sestro.

Zdaj sem šele prav razumel. Nič nisem vprašal, saj mi je bilo vseeno, čigava je njiva. To se mi je zdelo že samo po sebi razumljivo, da so pri Platnarjevih bogatejši, saj je imela Maja toliko tako imenitnih igrač, jaz pa le navadno samokolnico, ki mi jo je bil zbil oče iz starih plovov.

Sestri sem zavidal, da se pogovarja z mamo o tako nenavadnih stvareh, a mama je govorila z njo le zato, ker ni imela nikogar drugega, da bi se pogovarjala z njim.

Ko je vstal oče, je mama takoj začela svojo pesem o krivici, da reveža nihče ne mara, da bi bilo najbolje, če bi jim še to dali, kar imamo, in takšno.

Oče je molčal, sedel je na klopi poleg mene in gledal nepremično v nasprotno steno. Dolgo, dolgo je gledal tako, jaz pa sem prav tako kot on v steno zrl vanj in čutil pred seboj vse posledice spora. V njegovih očeh sem uganil jezo, pomešano s čustvom, ki je bilo le očetovo in smo ga vsi v hiši dobro razumeli. Obenem sem čutil Majine poglede in nasmeh.

Zunaj se je nebo zamrežilo z oblaki, pričelo je grmeti; zdelo se mi je, kot da bi bili mi štirje sami na svetu. Gledal sem skozi okno v streho Platnarjeve hiše in potihem jokal. Močno je treskalo. Oče je še vedno sedel na klopi in zrl predse, mama in sestra pa sta klekljali in se bali kaj reči.

Žalost, ki sem jo zaznal na očetovem obrazu, je bila zame nekaj najtežjega. Očeta nisem nikdar videl žalostnega, zato mi je njegova žalost zdaj pomenila grozo, ki se je tako lepo skladala z grmenjem in nevihto onkraj stekel.

Na jesen smo z njive pod Plazom pripeljali zadnji voz krompirja. Očeta ni bilo zraven, preveč in pregloboko je čutil. Sami trije smo se mučili in pehali voz pred seboj. Naloženih je bilo šest vreč in težko smo vlekli. Ko smo pripeljali domov in znosili v klet, je mama šla v sobo in jokala, sestra jo je tolažila, jaz pa sem premišljeval o Maji.

Na pomlad so njivo pod Plazom skopali Platnarjevi. Od daleč sem gledal, kako je Maja svoji mami nametavala krompir. Gledal sem in gledal. Celo popoldne sem presedel na plazu in mislil le nanjo; na očeta in na vse druge sem pozabil.

Oče in mama se s Platnarjevimi nista več pozdravljala na cesti. Z Majo pa sva ostala onkraj sporov in nasprotij, čeprav tik njih, nisva se mogla ločiti, preveč sva bila zakoreninjena drug v drugem.

Z A P I S K I

RUDARSKI PRAZNIK

Letošnje praznovanje Dneva rudarjev je bilo še posebno svečano, saj je sovpadalo z 10. obletnico delavskega samoupravljanja v našem rudniku. Če k temu še prištejemo dejstvo, da je rudnik začel reševati še zadnjo fazo modernizacije obrata, to je postavljati prvo rotacijsko peč v topilnici, lahko rečemo, da so rudarji obha-

jali svoj praznik z največjim optimizmom v srcih in najlepšimi perspektivami za nadaljnji razvoj podjetja.

Na večer pred praznikom, 1. julija, nas je veselo presenetila rudniška godba z dobro naučenim koncertom na trgu in z izbranimi koncertnimi komadi. Mnogo prazničnega razpoloženja je našemu prebivalstvu vtil tudi bogat in

razkošen ognjemet. Svoj delež je k vsemu doprinesla tudi štafeta z bakljami.

Po jutranji budnici rudniške godbe so se rudarji zbrali v svojih obratih ter krenili v povorki na zborna mesto v Mejci, kjer jih je pozdravil v imenu okrajnih organizacij sekretar Tine Remškar, slavnostni govor pa je imel predsednik okrajne sindikalne organizacije Gabrijel Leban. Popoldne je sledila prosta zabava, ki jo je sicer nekoliko motil dež, vendar ni mogel pregnati vedrega razpoloženja; naslednji dan pa se je velika množica rudarjev odpeljala na partizanski tabor v Lokvah.

Z veseljem lahko ugotovimo, da se še nobene-ga rudarskega slavlja ni udeležilo toliko rudarjev kakor letošnjega. S. L.

Šolstvo

GINNAZIJA PETIČ POGNALA CVET

Najlepše je takrat, čeprav se orosi oko, kadar se v junijskem soncu zapro srednješolska vrata za nasmejano, razigrano in močno ponosno mladostjo maturantov, ki odhajajo svojim sanjam naproti.

Zaključni izpit so v letošnjem junijskem roku opravili:

1. Ivan Albrecht z dobrim uspehom, odhaja na TVŠ, elektro-oddelek.
2. Mirko Bžzjak z odličnim uspehom, odhaja na gradbeni oddelek TVŠ.
3. Srečko Brus z odličnim uspehom, odhaja na TVŠ, oddelek za kemijo.
4. Marija Cigale z odličnim uspehom, študirala bo sociologijo.
5. Anica DiMarco s prav dobrim uspehom, študirala bo romanistiko.
6. Jože Felc z odličnim uspehom, posvetil se bo medicini.
7. Ivan Hvala z odličnim uspehom, posvetil se bo sociologiji.
8. Milan Kogej z dobrim uspehom, odhaja na TVŠ, strojni oddelek.
9. Aldo Komac z zadostnim uspehom, študiral bo pravo.
10. Nika Kravanja z odličnim uspehom, posvetila se bo agronomiji.
11. Marijan Likar z dobrim uspehom, odločil se je za študij rudarstva.
12. Peter Logar z odličnim uspehom, posvetil se bo gozdarstvu.
13. Aldo Murovec z dobrim uspehom, odhaja na TVŠ, strojni oddelek.
14. Anica Pirc z dobrim uspehom, posvetila se bo germanistiki.
15. Anton Primožič z odličnim uspehom, posvetil se bo fiziki.
16. Lucijan Podkrajšek z zadostnim uspehom, študiral bo medicino.
17. Erika Sozio z dobrim uspehom, posvetila se bo romanistiki.
18. Majda Stres s prav dobrim uspehom, študirala bo medicino.
19. Jožica Šulgaj s prav dobrim uspehom, posvetila se bo stomatologiji.
20. Irma Tušar z zadostnim uspehom, posvetila se bo farmaciji.

21. Anica Vidmar z dobrim uspehom, odločila se je za arhitekturo.

2. Andriana Zorč z dobrim uspehom, odhaja na višjo medicinsko šolo.

V prepričanju, da bodo vsi in vsak posebej vložili vse svoje sile v dobro delo, jim želimo mnogo uspehov v študiju in v življenju. Srečno!

S. B.

Politične organizacije

LETOŠNJI 1. MAJ V IDRJI

O praznovanju 1. maja v Idriji, ki ima na Primorskem najstarejšo tradicijo, smo v našem listu že večkrat pisali. Tudi letos se je naše mesto prebudilo v svečano razpoloženje ob zvokih rudarske godbe, ki je kakor vsako leto pričakala tovariše iz Sp. Idrije, nakar se je razvila kilometer dolga povorka na Trg maršala Tita, kjer je preko 2000-glavi množici govoril podpredsednik okrajnega odbora SZDL Marijan Lenarčič, ki je orisal predvsem gospodarski razvoj naše države, našega okraja in naše komune.

Poseben vtis je letos napravila rudniška godba, ki je prvič po osvoboditvi nastopila v tradicionalnih rudarskih uniformah, naš rudnik pa je sodeloval tudi na prvomajski paradi v Ljubljani. Vsa večja podjetja so sodelovala tudi z razstavami svojih izdelkov v izložbenih oknih v središču mesta, kar je zelo posrečena zamisel, saj se je glavni trg spremenil v nekako gospodarsko razstavišče, iz katerega so lahko številni ogledovalci razbrali sedanji razvoj našega gospodarstva in njegovo usmeritev v bližnji prihodnosti.

Zvečer je imela Idrija v gosteh simfonični orkester JLA iz Beograda, ki je nastopil s pestrim sporedom klasičnih del pred nabito polno rudniško dvorano. Brez pretiravanja lahko trdimo, da je bila letos prav ta prireditev največji umetniški užitek v našem mestu.

S. L.

PREUREJENO PARTIZANSKO GROBIŠČE V LEDINAH

Praznovanje Dneva vstaje je letos dobilo nekoliko drugačno obeležje, kakor ga je imelo prejšnja leta. Politične organizacije so se namreč sporazumele, da bodo naši občani letos praznovali v Ledinah, kjer je bilo preurejeno partizansko grobišče, na katerem počiva 16 poznanih in 10 nepoznanih borcev. Ureditev grobišča je oskrbela krajevna organizacija ZB s pomočjo občinske organizacije, napise pa je oskrbel naš rojak pisatelj France Bevk, ki je imel tudi slavnostni govor.

Idrijska strelska družina je ob tej priložnosti izvedla tudi občinsko prvenstvo v streljanju z malokalibrsko puško za prehodni pokal UROP, udeležili pa so se ga samo strelci iz Idrije. Zmagal je Edo Bogataj z 212 krogi od 300 mogočih pred Aleksandrom Mesecem, ki je dosegel 196 krogov.

Sledilo je še streljanje na glinaste golobe, ki je pritegnilo več strelcev. Tu sta bila najboljša Valentin Brus in Adi Golob.

S. L.

OBCINSKA KONFERENCA SZDL V IDRJI

V nedeljo, 26. junija, je bila v Idriji občinska konferenca SZDL, kateri je prisostvovalo okoli 70 delegatov. V imenu republiškega odbora jo je pozdravil tov. Vlado Krivec, v imenu okraj-

nega odbora pa tov. Gabrijel Leban. Zelo obširno je poročal predsednik tov. Marijan Beričič. Analize gospodarstva ne bi omenjali na tem mestu, ker smo o njej že poročali in ker se nam že približuje polletna analiza. Vsekakor pa moramo omeniti problematiko kadrov v idrijski občini, ki postaja iz leta v leto bolj pereča in kateri se še vedno posveča vse premalo pažnje. Delovna sila je navidezno le malo porastla; od 2240 v letu 1954 na predvidenih 2640 v letošnjem letu. Pri tem moramo upoštevati, da je rudnik število delovne sile celo zmanjšal in jo bo lahko povečal šele po postavitvi rotacijske peči, ki bo na jesen odpravila ozko grlo tega podjetja. Te številke nam seveda ne povedo bistva problema, ki je v tem, da dela na mnogih delovnih mestih, ki zahtevajo visokošolsko izobrazbo, mnogo ljudi s srednješolsko izobrazbo, da dela na mestih, ki zahtevajo visoko kvalifikacijo in specializacijo, mnogo ljudi, ki imajo mnogo nižjo kvalifikacijo. Skoraj nerešljiv problem nastopa posebno v šolstvu, kjer bo 16 učiteljev zapustilo naše šole in je nevarnost, da bo ostalo zaprtih 8 šol. Gradnja stanovanj zadnje čase v Idriji zelo lepo napreduje, če pa pomislimo, da imamo na občini preko 300 prošenj za stanovanja, vidimo, da tudi v tem pogledu zelo zaostajamo. Problem vzgoje kadrov je postal v Idriji zelo pereč, zato mu zadnje čase posvečajo vedno večjo pozornost.

Referat je v veliki meri dopolnil predsednik občine tov. Lado Božič, ki je navajal, da teče razvoj industrije v naši občini normalno in ga lahko imamo za pravilno usmerjenega, ker prav v industrijo investiramo največ. Vse premalo pa smo do sedaj investirali v trgovino in gostinstvo. Turizma nam ni mogoče razvijati v večji meri, dokler ne bo rešeno vprašanje ureditve in obnove ceste od Kalca do Mosta na Soči. Sodelovanje širokih ljudskih množic pri reševanju problemov je pri nas urejeno, saj imamo zbere volivcev skoraj vsak drugi mesec. Z ustrjevanjem krajevnih odborov, ki jih imamo 25, pa celo prehitujemo, ker jim želimo odpreti lastne račune pri banki, kar pa še ovirajo birokratski predpisi. Imamo tudi 139 hišnih svetov, ki vedno bolj rešujejo neštete probleme.

Iz nadaljnje razprave je bilo razvidno, da je tudi kmetijstvo začelo prelamljati z zaostalo miselnostjo in da bo krenilo na pravo pot.

Nekoliko neprijetno je odjeknila razprava o razširitvi tovarne »ETA« v Cerknem na račun tamošnje elektrogospodarske šole. Problem je res težak, saj je v interesu občine, da bi se to podjetje, ki ima pred seboj najlepšo perspektivo, čimbolj in čimprej razširilo. Mnenja pa smo, da to ne more biti na račun strokovne šole, posebno v času, ko največ govorimo o potrebi vzgoje strokovnih kadrov. Ta težnja je prišla v protislovje tudi z razpravo člana republiškega predsedstva tov. Krivca, ki je poudarjal, da se čudi, ker nima Idrija neke posebne strokovne šole, ki bi vzgajala predvsem odvečno žensko delovno silo, ki kot nekvalificirana ne more dobiti zadostne zaposlitve. V tem pogledu je bila zelo zanimiva tudi razprava tov. Poldke Kosove, ki je navajala, da imamo v Idriji zaposlenih 513 žensk, 106 žensk pa prosi za službo in je prav zanimivo, da so vse nekvalificirane. Zaposlenih imamo torej 30 % vseh volivk. Na osnovi izvedene ankete je tov. Kosova posredovala tudi konkretne predloge naših žena, ki se zanimajo za mnoge stvari, posebno za gradnjo še enega otroškega vrta, pri čemer pa moramo upoštevati, da nismo zgradili še niti prvega! Ženske želijo družbeno

prehrano za celo družino, pralnico, krpalnico, dnevna zavetišča za otroke in družbene prostore.

V poročilu nismo mogli zajeti celotne problematike, ki jo je obravnavala današnja konferenca; bila je preobširna. Odbor SZDL je dobil nalogo, da se loti konkretnega reševanja vseh problemov, ki so vedno premalo politično poglobljeni. Poročali bomo raje več o konkretnem reševanju raznih nakazanih problemov.

S. L.

Telesna vzgoja

POMLADANSKO NOGOMETNO PRVENSTVO

Pomladanski del nogometnega prvenstva smo pričakovali z veliko skrbjo, ker smo videli, da so naši nogometaši v jesenskem delu popolnoma odpovedali, zimski počitek brez vadbe in izboljšanja organizacije pa nam ni mogel vlivati večjega optimizma. Vrhu vsega pa je moštvo še ostalo brez igrišča. Iskanje začasnega igrišča se je brez potrebe toliko zavleklo, da je bilo treba prve tekme odigrati v Logatcu, kar je predstavljalo tudi veliko materialno izgubo. Končno je bilo le urejeno zasilno igrišče v Stari Mejci, ki z minimalnimi razsežnostmi komaj ustreza prvenstvenim zahtevam. Za naše igralce, ki vedno bolujejo za pomanjkanjem kondicije, pa je bila to zelo ugodna rešitev in so lahko vsaj z zadnjimi tekmami popravili neuspeh.

3. aprila v Novi Gorici Branik : Rudar 3:0 (2:0)

Naše moštvo je nastopilo nepripravljeno, brez kondicije in nepopolno, ker so nastopili brez treh najboljših igralcev. Sicer pa je bila igra obojestransko zelo slaba, rezultat oziroma naš poraz je bil realen in smo bili celo zadovoljni, ker ni bilo hujšega.

17. aprila v Ajdovščini Primorje : Rudar 1:0 (1:0)

Zelo živahna in borbeno tekma. Naše moštvo je bilo še vedno nekompletno, vendar je obetalo boljše čase.

24. aprila v Logatcu Rudar : Tolmin 2:3 (1:1)

Zelo lepa tekma dveh enakovrednih nasprotnikov, kjer je imelo naše moštvo veliko smolo, Tolminci pa so dosegli zmago iz enajstmetrovke.

2. maja II. Bistrica : Rudar 3:0 brez igre

Nediscipliniranost našega moštva je dosegla višek in je dala slutiti popoln razpad moštva. Pred odhodom se je zbralo samo 9 igralcev, zato sploh niso odpotovali. Tekmo smo seveda zgubili brez igre proti nasprotniku, ki je spadal med najslabša moštva, zgubili na ugledu in si nakopali še neprijetne stroške in kazni.

8. maja v Logatcu Tabor : Rudar 4:2 (2:1)

Lepa tekma, kjer je bilo naše moštvo celo v premoči, dokler mu ni zmanjkalo sil in je v drugem polčasu opešalo.

15. maja v Idriji Rudar : Anhovo 3:2 (1:1)

Zasilno igrišče v Stari Mejci je bilo naposled zasilno urejeno. Končno je naše moštvo le doseglo zmago! Bila pa je to trda in surova igra, ki ni prinesla časti ne enemu ne drugemu moštvu, sodnik pa ni znal pravočasno intervenirati. Naše moštvo je zmagalo zaradi boljše tehnike, gledalci pa so vendar odhajali razočarani.

Nadaljevanje v 4. številki.